ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

Женски Покрет

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

УРЕДНИЦИ:
Алојзија Штеби, Београд
Млетачка ул. 8, телефон 26-153
Даринка Стојановић, Београд
Његошева ул. 23. телефон 25-131

Милица Дедијер
Власник за А.Ж.П.
Београд
Милоша Великог
бр. 46

Београд
Новембар-децембар
1937 год.
Год. XV Број 3-4

Администрација:
Цара Лазара
ул. бр. 11-I
Београд

Број поштанског чековног рачуна 58.191. излази сваког 15 у месецу. Претплата за годину: Дин: 36. — за Југославију: Дин. 50— за иностранство или 15 — франака

Садржај:

Чланци:

		Страна
T. G. Masarik	Alojzija Štebi	26
Iz Masarikovih dela	T. G. Masarik	26
Položaj žene u porodici i javnom životu	T. G. Masarik	28
Našim čitaocima	Alijansa ženskog pokreta	31
Prva žena u Jugoslaviji -- član Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu	Žen. pokret, Beograd	31
Prva žena -- načelnik u državnoj administrativnoj službi	Alojzija Štebi	32
Udate žene u državnoj i samoupravnoj službi za svoja prava		32
Naša žena in pionirji tiskovne kulture	Paola Hočevar,	33
Конфекција чешких парламентарки у Београду	Јулија Бошковић	34
Novo zakonodavstvo u Čehoslovačkoj	Alojzija Šebi	37
Kultura i politika	Alojzija Štebi	38
Pravo glasa za žene u Bugarskoj	Alojzija Štebi	41
„Statut" žene pred Društvom naroda	L. C. A. van Eeghen	41
Резолуције са конференције у Цириху		43
Пепељуге од ваната		44
Стогодишњица једног женског универзитета		45
Финансијска снага америчких жена		45

Белешке:

Делегат Југословенског женског савеза на погребу Масарика -- Једна 40 годишњица -- Нови „Женски покрети" -- Чланице „Женскога покрета" у Београду -- Изложба радова жена сликара -- Интервенције „Женскога покрета" у Београду -- Реорганизација Министарства просвете -- Грађанска права жена у Француској -- Осигурање за старост у Енглеској -- Жена у Немачкој -- Споменик револуционарки -- Прва жена министар у Индији -- Албанија -- Омладина 46

Žena ima isto pravo koje i čovek na razvijanje svojih snaga i njihovu slobodnu primenu; ona je čovek kao god i muško i ona treba kao god i on da ima slobodu da raspolaže sobom kao svoj gospodar.

Bebel

T. G. Masarik

7-III-1850—14-IX-1937

Teško je izraziti rečima ono što osećamo o značenju i veličini Masarika. Bio je veliki državnik i veliki reformator, svojevrstan filozof realnog zbivanja i najuzvišeniji humanista, a sve te odlike imale su svoj duboki, uvek živ izvor u tome što je on bio svagda, i u najtežim časovima, pre svega čovek u punom smislu vrednosti koju dajemo tom pojmu. Pravi čovek — to je sve što uopšte možemo da zamišljamo da je dobro, blagorodno, čisto, i što ostaje jednako, nepokolebljivo i tada kada se nosilac tih odlika sukobljava sa rđavim ličnostima, sa rđavim uređenjima društva, sa lažnim prorocima i neskrupuloznom nasrtljivošću političkih i socijalnih demagoga. Kako reagira čovek na prikrivenu i neprikrivenu zlobu, neiskrenost i nepoštenje, da li podleže i sam se spušta do tih nizina, ili stoji visoko iznad svake i najmanje moralne slabosti — u tome se izražava ili veličina ili ništavilo vrednosti čoveka. Masarikov život je bio prepun teških i gorkih doživljaja, i morao je da bude takav, jer je on — često potpuno osamljen — vodio borbu protivu onoga, protivu čega ie ona najteža, protivu malih i velikih nepravda, protivu lenjosti samostalnog razmišljanja ogromne većine, i stoga je takva borba toliko teška, protivu laži u javnom životu. Ništa, ni osamljenost, ni pretnje nisu ga sprečavale da produži tim putem do kraja svoga života.

Masarikove odlike čoveka potencirala je do krajnih granica, do onih gde prelaze već u legendarnu veličinu, ogromna, neiscrpna volja za radom. Masarik, iako naučnik po pozivu, nije rezultate naučnog rada čuvao za sebe i mali krug stručnjaka, nego je ovaj spokojni milje napustio da dobivenim rezultatima oplođava politički i socijalni život. Pošao je svesno u političku borbu, i vodio je dosledno, strogo, bez kompromisa, bez popuštanja u pitanjima istine. Stoga je njegova predratna partija „realista" i bila malobrojna, jer ovakva načela u političkoj borbi ne privlače, i ona ne dopuštaju da se politika spusti na nivo trgovine sinekurama i službama, što je za mnoge veoma primamljiva politička „doktrina" Mase opet nije mogao Masarik da povuče sobom, jer nije umeo da hvali sam sebe i da pretstavi svoj program kao jedini spasonosan. Njegovo shvatanje o moralnim i etičkim motivima za javan rad nije mu dozvolilo da poveže pojam: politika i demagogija. Politika mu je bila suviše velika stvar da bi je mogao uprljati demagogijom. Njegov nacionalizam i patriotizam takođe nije se mogao prilagoditi običajnom shvatanju. „Mene privlači takva ljubav za otadžbinom koja ume da razmišlja i dostupna je kritičnom posmatranju, a ne takva koja smatra za pravo sve što nosi nacionalni plakat", kaže Masarik. Vođen takvim načelima on je nemilosrdno raskrinkao sve laži o originalnosti „Kralodvorskih" i „Zelenogorskih" rukopisa, koje su proglasili lažni patriote i nacaonalni šovinisti za narodne svetinje. I kada se pokušavalo da se nacionalna borba rasplamti lažima o ritualnom ubijstvu hrišćanskog deteta do besnila, Masarik se digao, tražio i našao istinu. U tim borbama on je bio skoro potpuno osamljen, rulja mu je razlupala prozore, naučnici mu nisu pomogli, političke partije su bile oportunističke, to jest bezbojne — on sam je stajao usred visokih talasa lažnog nacionalizma i patriotizma, jak sam u sebi, neoboriv u svojoj moralnoj nadmoćnosti. Zatim je došla njegova borba u Fridjungovom procesu i takozvanom „veleizdajničkom" procesu u Zagrebu — i opet se diže on sam protivu svemoćne austrijske birokratije i diplomacije. Moć je crpao iz svoje duboke vere „da istina pobeđuje".

Kada je došao svetski rat, Masarik je imao već 64 godine, a ipak kakvom besprimernom energijom je započeo svoju najsilniju političku borbu — borbu za ostvarenje slobodne države Čehoslovaka. I uspeo je. Uspeo zato što je svuda i uvek govorio istinu, što nije potcenjivao protivnika, što ga nije vodila u borbi mržnja prema protivniku, nego ljubav prema svom narodu. I uprkos strašnih posleratnih političkih, socijalnih i ekonomskih kriza i trzavica, nesigurnosti i spletaka, on je uspeo da konsoliduje državu, da stvori od Čehoslovaka državni narod, gord na svoju zemlju i zato spreman za svaku žrtvu.

Raditi za svoje ubeđenje bez nasilja, raditi u skladu sa večitim zakonima morala, raditi uvek sa najčistijim sredstvima — tim oružjem je pobeđivao Masarik. Takav način borbe mu je doneo besmrtnost.

Alojzija Štebi

Iz Masarikovih dela

Masarik o svojim roditeljima

Majka je imala na mene veći uticaj no što ga je imao otac; otac je bio bistar, ali prost, „glava" u kući je bila majka. Bila je Hanakinja, a rasla je među Nemcima u Hustopeču, i stoga je samo lagano savladivala češki jezik. Svoje troje dece — bili smo veoma živi — neizmerno je volela; možda sam joj bio ja najmilije dete, ali više je to zaslužio

moj brat Martin, od nas trojice najbolji i najčestitiji, prava „anima candida".

Majka je bila bistra i mudra, poznavala je svet, duže vremena je provela u „najboljem društvu" — bila je pri gospodi u Hodoninu kuvarica; voleli su je, i često su dolazili k njoj za pomoć i savet. Iz toga doba joj je ostala čežnja da nas decu popne više na društvenoj lestvici, a dobro je poznavala i bedu, u kojoj je tada živeo radni narod. Želela je da njena deca postanu „gospoda", i zato je njena zasluga što sam pošao u školu.

Majka je bila pobožna. Rado je odlazila u crkvu, ali je imala malo vremena za to, morala se ubijati za porodicu. Od nje sam čuo: služba gospodaru dolazi pre službe Bogu. Ove izreke sećao sam se docnije, kada sam razumeo političku ulogu crkve i Fojerbahove teorije o veri, koja služi politici. Mesto u crkvi, majka je čitala kod kuće molitve iz knjige, u kojoj je bilo puno malih sličica, i naročito se sećam slike mučenog oznojenog Hrista. Ovu sliku je najviše volela, pa i ja sam je rado posmatrao.

O veri

Bog, ako ga pojmimo duhovno, odgovara našoj moralnoj potrebi za usavršavanjem, moralnim razvojem i moralnim napretkom. Takav napredak znači ojačanje čovečnosti, ojačanje ljubavi. Već Jovan (poslanica 1, 4, 20) je znao: „Ako ko reče: ja ljubim Boga, a mrzi brata svojega, laža je; jer koji ne ljubi brata svojega, koga vidi, kako može ljubiti Boga, koga ne vidi?"

Naši hrišćanski preci nisu još postigli saznanje o veličanstvenom svetskom poretku i istorijskom razvoju, i stoga su verovali u povremena otkrovenja Božija, naročito u mađioničarska čuda. Mi imamo više shvatanje o Bogu, mi znamo da nas je obdario sposobnošću posmatranja i zaključivanja, i time znanjem i predviđanjem; mi više ne očekujemo čuda, nego smo odlučni da sarađujemo u razvitku čovečanstva i kosmosa.

Duhovna religija protivi se svakom nasilju čoveka nad čovekom, protivi se duhovnom i fizičkom nasilju. Baš zato religija propoveda načelo da se treba odupirati — naročito u početku — svakom nasilju i svakom zlu, dosledno, uvek i svuda. Odupiranje ne sme značiti novo nasilje i njegovo produženje. Prema neprijatelju moramo biti pravedni.

Ljubav prema bližnjem ne sme biti samo politički, nego mora biti takođe ekonomski i socijalni napor. Isus je podigao staru zapovest „ne ubijaj" na zapovest da se bez razloga ne smemo srditi na brata. Staru zapovest „ne čini preljube" je podigao na zapovest da nam budu srce i duh čisti. Po njegovom primeru moramo podići danas desetu zapovest ka socijalnoj zapovesti, tj. da se u svakom momentu sećamo političke, ekonomske i socijalne nejednakosti, prouzrokovane usled nasilja, i stoga moramo raditi dosledno i pravilno na postizavanju jednakosti.

O poslanstvu umetnosti

Umetničko saznanje je najviše saznanje čoveka. To kažem kao čovek koji se bavi apstraktnom naukom, to kažem sasvim iskreno, i sigurno je da svaki čovek nađe najjače podizanje i najbogatija saznanja u umetničkim delima. Saznanje pravog, velikog umetnika je zato tako dobro pojimanje sveta, jer se odnosi na same stvari. Time sam izrazio šta po mome mišljenju najviše karakteriše umetničko saznanje. Mi se moramo navikavati na to da ne gledamo u umetničkom stvaranju neku igru, nego uistini veliki, najdragoceniji čovečji rad. Umetničko delo mora biti opšte čovečansko. Gete je rekao da ne postoje ni patriotska umetnost, ni patriotska nauka, i on je imao pravo, pravo u tome smislu da, ako je umetničko stvaranje saznanje, ne može imati granica u crkvenim, nacionalnim, državnim, staleškim tvorevinama. Ali da je umetnik uprkos tome srastao sa svojom okolinom, i sa onim što mu je najbliže, sa svojim narodom, to se razume samo po sebi . . . Umetnik mora biti nacionalan, mora voleti svoju otadžbinu, ali neka izbegava političke borbe što više može; ali zato neka nam daje velike ideje, neka rasplamti u nama jaka osećanja i čežnje: tako će najviše da koristi — ali neka ne želi da koristi, neka teži samo tome da bude veliki umetnik, sve ostalo doći će samo.

Masarik i filozofi

Filozof koji je najjače uticao na mene bio je Platon. Pre svega radi njegovog interesovanja za veru, etiku i politiku, i radi njegove osobene kombinacije između teorije i prakse. Pa i stoga sam imao prema Platonu intiman odnos, jer je bio veliki pesnik i umetnik. Celog života sam voleo pesnike i bavio sam se njima, isto onako kao što sam se bavio filozofima, a možda pesnicima još više.

Od Platona naravno da sam došao ka Sokratu. Sokrat je bio za mene filozofski apostol. Ta njegova pronicljivost i ironija! On zaustavi na ulici velikog svešteníka i tako dugo ga ispituje o veri dok ne prizna da je velika budala; ili razgovara sa generalom o vojničkim stvarima, sa sofistom o sofistici, i dokaže im da ništa ne razumeju ni o vlastitim stvarima. Zar nije bilo to divno doba: takav vaspitač kao što je bio Sokrat, takav filozof kao što je bio Platon, takav sistematičar i sholastik kao što je bio Aristotel!

Masarik o smrti i životu

Prestanak života možemo zamišljati samo negativno: da više ne vidimo, ne čujemo, ne znamo. Naš pojam o smrti je tako prazan kao što je prazan po-

jam o „nedrvetu" ili „netravi". Možda strahujemo od smrti zbog te praznine kao što strahujemo pred crnom provalijom.

Na kraju krajeva: ja se ne bojim smrti, mnogi ljudi se je ne boje. Primitivci ne poznaju smrtni strah, u srednjem veku se nisu bojali smrti — tek moderan čovek je se boji. Pre svega se boji bolova, mnogo više no što su ih se bojali nekada... Moderna manija samoubistava i strah pred smrću usko su povezani, kao što su povezani strah i bekstvo. Ako mislim na besmrtnost, ne mislim toliko na smrt, i na sve što će biti posle nje, nego mislim na život i njegovu sadržinu. Za mene izvire besmrtnost iz bogatstva i vrednosti čovečjeg života, čovečje duše. Čovek je sam sebi, čovek je čoveku vredniji kao duhovno biće. Besmrtnost duše izvire takođe iz priznanja egzistencije Boga, iz vere u poredak sveta i vere u pravičnost. Pravičnosti ne bi bilo, savršena jednakost ne može da postoji bez večitosti duše. I konačno — besmrtnost doživljujemo već sada, u ovom životu. Mi nemamo nikakvo iskustvo o životu posle smrti, ali imamo već sada, možemo da imamo već sada iskustvo da možemo živeti pravi i puni čovečji život samo „sub specie aeterni".

Masarik o sebi

Ako treba da ispovedam šta je bio najveći trijumf u mome životu, moram da priznam da to nije bilo tada kada sam bio izabran za pretsednika države sa svima počastima i teretima, koje povlači taj položaj. Moje lično zadovoljstvo je mnogo dublje. Ono je u tome: da mi nije bilo potrebno kao šefu države da utajim štogod bitno od svega onoga u šta sam verovao, što sam poštovao još tada, kada sam bio siromašan student, kada sam postao učitelj, kritičar, reformator. Zadovoljstvo nalazim u tome što nisam kada sam došao na vlast, otkrio ni jedan drugi moralni zakon, ni jedan drugi ideal moga držanja prema bližnjem, prema mojoj zemlji i prema svetu, no što su bili zakoni i ideali koje sam priznavao i ranije. Nije mi bilo potrebno da štogod izmenim u mojoj veri u demokratiju i humanitet, u mome traženju istine, kao i u mome poštovanju najvišeg religioznog i moralnog zakona. Na osnovi iskustva koje sam stekao kao pretsednik države, i to iskustvo potvrđuje mi se svakog dana ponova, izjavljujem da ne postoji ni jedan drugi moral za države, narode i njine upravljače nego što važi za pojedince. Vrednost toga zadovoljstva ne izražava se kod mene u nekom egoističkom osećanju satisfakcije, što sam ostao sam sebi veran kroz ceo život, pun najčudnovatijih epizoda. Bitno je naime da su veliki ideali čovečanstva za koje sam živeo izdržali iskušenje tako teške borbe i da su se iskazali u njima kao pravi ideali. Smem da kažem da sam se borio u velikoj borbi za bolju budućnost svoje otadžbine i čovečanstva na pravoj strani. Takvo osećanje je dovoljno da stvori život čoveka lepim, i kao što kažu srećnim.

Položaj žene u porodici i javnom životu

Ovo *Masarikovo* predavanje štampano je u njegovoj knjizi „Iz američkih predavanja", Čikago 1907 godine. G-đa Paula Hočevar prevela ga je i objavila u aprilskom broju slovenačkog časopisa „Ženski svet", godine 1935. Iz ovog časopisa preštampali smo predavanje Masarikovo.

U porodici žena ima obično najvažnije mesto; čak kažu da ona podupire tri ugla kuće. Suprug, otac nema takvog značenja.

Pri čitanju raznolikih naučnih i čak filozofskih rasprava nailazimo i na reči o ženi i deci. A da neko piše o suprugu, muškarcu i ocu, to se događa retko. Stoga svet govori o ženskom pitanju. Tu reč ne volim, jer žensko pitanje ne postoji. Postoji samo kulturno pitanje. Ako naime priznamo žensko pitanje, priznati moramo takođe muško i dečje pitanje i tako dalje.

Hteo bih da kažem da vlada o svima ovim pitanjima ili nejasnost ili neiskrenost. Ne smem da tvrdim da je neiskrenost samo kod muškarca, i kod žena postoji u priličnoj meri. Pod pritiskom mišljenja starijih ljudi mnogi nemaju hrabrosti da govore kao što osećaju; a teško je reći nešto novo o toj stvari.

Obazirući se na sve ovo i poznajući porodični život, moram da kažem da nije u pitanju majka, nego je u pitanju otac. Ovo što nedostaje našoj češkoj porodici u otadžbini je otac. Mi, muškarci, pronađemo sve moguće uzroke i odevamo ih u filozofsku mudrost da se lakše izvučemo iz pravog porodičnog života. Muškarac se oduševljuje za kuću, a najčešće ga ta kuća veoma malo privlači. Posmatrajući obrazovane krugove — o radnicima ne govorim, pošto ne živim među njima — vidim da je postalo kod njih pravilo da muškarac beži iz porodice. Kada se nasiti, odmah žuri u društvo drugova, i tvrdi da mora malo da odahne, da su mu potrebni razonoda i osveženje, a ipak neprestano govori o porodičnom životu. Jedva stigne u porodicu, već hita u neporodični život — kažimo otvoreno — u kafanski život. To je istina, i stoga tvrdim da je porodici potreban suprug i deci otac.

Uvek se naglašava da je žena već od prirode stvorena za majku i proglašava se materinstvo za ne-

što sveto. Ne kažem da nije sveto, ali sveto je i očinstvo; ne razumem zašto bi priroda stvorila ženu u većoj meri za majku, nego što je stvorila muškarca za oca — obojima pripada u porodici jednak udeo.

Muškarac, obdaren jačim mišićima, beži od te istine, traži uzvišene uzroke samo da ne postane porodici ono što bi morao da bude. Istina je da vladaju kod nas u Češkoj — a ne samo kod nas, isto važi za Nemačku i druge zemlje — veoma zastareli pojmovi o tome šta je prava kuća, Naročito u srednjim staležima misle da imamo kuću stoga da se muškarcu nije potrebno hraniti u kafani, i da mu je žena kuvarica i služavka. Ako se javno buniš protivu takvog mišljenja, mnogi muškarci iznose dokaze, da je kuća potrebna baš iz tih razloga. Kuća im je sasvim ekonomska spekulacija, o njenom višem značenju nemaju ni pojma. Ali cilj kuće nipošto nije taj da žena može da kuva. Neke žene vole da to rade, poznajem takve koje su studirale, a rado kuvaju, šiju i posvećuju se ekonomskoj strani domazluka. Kada žena voli da obavlja te poslove, tada joj je to urođeno. Ali nikako ne mogu da verujem da će kuća stradati ako žena radi van nje, ili da odnosi između nje i muškarca ne bi mogli biti lepi ako ona ne kuva. Sve to je samo pitanje novca. Kada žena radi van kuće, znači da je duhovno samostalna, i muškarac mora biti zato prema njoj drukčiji. Sličnija mu je, i stoga je mora poštovati. Možda bi se žena na mnogim poljima isticala, ali mi muškarci nismo još dospeli tako daleko da joj priznamo jednakost i mogućnost da se može ona u mnogo čemu odlikovati.

Muškarac ne posvećuje svoje vreme ženi, i ne zna o čemu da razgovara s njome. Ali ne zato što ona nije sposobna za razgovor s njime, nego zato što on nije sposoban. Takvi odnosi moraju prestati. Samostalne žene odbacuju ekonomsko ropstvo. Istina je da se događa da žena koja je navikla da stupa po starim putevima i odjednom krene na nov put, da takva žena skrene više u stranu no što bi smela. I stoga govorimo o emancipovanoj ženi. Ovako emancipovana žena ne nailazi na odobravanje ni kod žena ni kod muškaraca. Po mome mišljenju je takva emancipacija nepravilna. Ali kada se krene nov put, kada treba da se tek traže novi putevi, moraju se dešavati zablude — to je sasvim razumljivo. Mnoge emancipovane žene su što šta pogrešile i još greše, ali to nije dokaz da žena ne sme da krene na nove puteve,, i stoga ne smemo odbijati pokret koji ne teži samo za tim da oslobodi ženu, nego isto toliko teži da oslobodi i muškarca i porodicu.

Mislim da će biti pravo kada svet prizna da su muškarac i žena u svemu jednaki. Možda postoje između njih razlike: razlike koje su uslovljene u razlikama polova, u njinim urođenim i pravilnim funkcijama, i u različitoj jačini mišića. Muškarac je danas telesno jači, i zato je razumljivo da neke poslove žene ne mogu obavljati; žene, na primer nisu bile nikad vojnici. Tvrdim: ako se ne obaziremo na polne razlike, žena je kako po osećanjima, tako i po razumu jednaka muškarcu.

Kada tačno proučavam život, ne opažam razlike između razumnog muškarca i razumne žene, i mislim da je žena sposobna za svaki rad i svako takozvano intelektualno mesto; može da je profesor, lekar i tako dalje.

Doduše, mnogi tvrde da je žena slabijeg razuma, ali baš nigde još nisam to primetio, samo vidim da muškarci drže sve takozvane intelektualne pozive, koje su oni usvojili, jer su bili jači. Ne mogu da verujem da je te vrste jačina već i dokaz za njinu intelektualnu nadmoćnost. Treba da promislimo kakav rad je merilo intelektualne energije. Mislim da mora svaka prosta radenica sa više dece, koju vaspitava, čuva, i pri svemu tome još da pazi na svaku paru, napregnutije misliti, no što misli muškarac koji odlazi u kancelariju. Njegov rad baš nije tako naporan za razum. Ako je čovek utrošio deset do dvanaest godina na to da nešto nauči, njegovo znanje nije nešto naročito.

Na univerzitetu i svuda opažam da žene savlađuju napore studija isto tako kao što je to slučaj kod muškaraca, i nekoje nadmašuju kolege. Ne može da radi toga što su razumnije, nego radi ekonomskih razloga. U Evropi mora student da pije i da posećuje kafane — studentkinja sve to ne radi, i ne treba da radi. Zato raspolaže sa više vremena i ona ume da ga i bolje upotrebi, a u svemu ostalom ona je gotovo ravna muškarcu. Po mome mišljenju je bar savesnija i urednija.

U mnogim preduzećima radije primaju u službu žene nego muškarce, naročito tamo gde treba da vlada tačan red. Na taj način ekonomski i socijalni razlozi regulišu odnose između muškarca i žene, i njinom zaposlenošću, a ne nepostojeće umne razlike. O toj razlici, doduše, pišu debele knjige i uvek sa istim rezultatom, da razlike zapravo ne postoje.

Žena se ne razlikuje od muškarca ni po osećanju. Kažu da prevlađuje kod žene osećanje i da ono utiče više na njen život no što utiče razum. To ne verujem, to su priče, iako ih ponavljaju naučna dela. Pre bismo mogli tvrditi da je žena bez osećanja, ako samo pomislimo kako postupamo s njome. Da je žena osećajnija, muškarac bi se morao ophoditi prema njoj lepše i čuvati je od prenapornog rada. Ali ko vodi računa o tome! Društvo koje tvrdi da je žena osećajnije biće, trpi da je iskorišćavana i preopterećena. Pogledajte samo u radnje — tu istisnu iz žene štogod mogu. U čemu se pokazuje jača osećajnost žene? Postoje žene sa dubljim osećanjem, a takođe postoje takve koje su bez njega.

Isto je i kod muškarca. Da postoji kod žene još neka druga vrsta osećajnosti — ne!

Kažu da je žena religiozno osećajnija, da je pobožnija, a da je muškarac u većoj meri razumsko biće. Istina je sledeća: u crkvama viđamo više žena i dece nego što viđamo muškaraca. Ali to ne znači da je žena pobožnija, nego znači da je i ona društveno biće kao što je i muškarac. Iz društvenoga života je izbačena: muškarac sedi u kafani — a šta da radi bednica, prepuštena sama sebi? Da su muškarci iskreniji, oni bi pobožnost žene protumačili drugojače. Žena je — tako tvrde — stvorenja za molitvu i crkvu. Ako je tako, zašto nisu te pobožne žene pastori i parohi, nego su na tim mestima bezbožni muškarci? Kako je to moguće?

Biće potrebna još duga borba dok i crkva ne prihvati drugojače shvatanje o porodičnom životu i odnosima između muškarca i žene. Crkva postavlja muškarca iznad žene, jer daje celibatu preimućstvo nad brakom. Ovakvo mišljenje o celibatu i braku je osnova obeđenja da je žena biće niže vrste. Ovo ocenjivanje uslovljeno je faktom da je crkva nastala u varvarsko doba kada je žena bila još rob. Samo ako podižemo shvatanje o veri, možemo da izmenimo ovakva mišljenja. Ko želi da postigne neka uzvišenija pojimanja vere, mora se truditi da odnosi između muškarca i žene budu uzvišeniji, mora raditi na tome da svet stekne uverenje da treba shvatiti te odnose moralnije i uverenje da su brak i celibat po vrednosti jednaki. Glavno je samo kako uopšte žive muškarac i žena, jer neko lako podnosi brak, a drugi ne.

Što se tiče javnog života, mišljenja sam da je opravdano da žena učestvuje u njemu: u privredi, politici, uopšte svuda. U privredi je već priznata jednakost: u radničkim krugovima rade muškarac i žena podjednako. Koliko se naprežu mudre glave, filozofi i teolozi s dokazivanjem da se porodica ne sme upropašćavati. Ali pred njinim očima mora milioni žena da ruše porodicu, a sve ih ubeđuju da je ženino mesto u porodici. Zašto puštaju da ona odlazi u fabrike? Da li nije to dokaz da mora privređivati takođe žena kao što mora i muškarac? Muškarac je stvorio za sebe podelu rada, a ženi se nameće svaki i najteži fizički rad bez obzira na to da li ga podnosi ili ne. Kada posmatram telegrafistkinje i telefonistkinje, vidim kako one imaju uistini težak posao, i mislim kako strašno mora da utiče ovaj naporan rad na živce. Ovakve vrste ženinog rada smatramo za nešto, što se razume samo po sebi.

Naši seljaci ne misle drukčije. Naš seljak u Češkoj i Moravskoj radi isto onako kao što radi žena, a žena isto kao što radi on. Zajedno rade u polju, samo što žena pored toga još kuva, i taj rad je isto toliko naporan.

Seljak i radnik rešili su dakle to pitanje; nerešeno je samo za privredu višeg razreda. U srednjem staležu, tu gde se počeo razvijati luksuz, ženin rad je problem, i pitaju se šta treba žena da radi. Stoga i dolazi u pogledu ženinog rada do pogrešnih pojmova.

Što se tiče političkog života, žena mora učestvovati u njemu u istoj meri kao što učestvuje muškarac. Žene su već delima dokazale da mogu politički raditi. Do sada uistini nije bio običaj da žena ulazi u politički život; uzrok je u faktu da se politika smatra kao preostatak starog ratovanja, dakle nečega što je nasilno. Pošto žene nisu ratovale, bile su otstranjene iz političkog života. Carevi, kraljevi, svi odlični ljudi su bili vojnici. To spajanje politike sa vojništvom je uzrok što žene nisu mogle ulaziti u politiku. Ali svuda gde smatraju politiku za nauku sređivanja i uređivanja društvenog života, gde smatraju politiku za moralnu nauku, svuda tamo učestvuju žene u političkom životu. Iskustva koja su tu stečena dokazuju da je žena u politici sasvim na svome mestu.

Da se pri tome dešavaju i greške, to nije nimalo strašno, jer je politika nešto novo za žene. Da se pokaže čak i neka nepotpunost u političkoj delatnosti žena, ni to nije dokaz da žene ne bi smele učestvovati u politici.

Uopšte žena koja ide sa duhom vremena i razvojem doba ima mnogo teži položaj, no što je to slučaj kod muškaraca, jer nju vidi svak. Kada razgovaram sa ženama koje rade u javnom životu, svaka mi prizna da mora izvršiti svaku stvar mnogo bolje nego što je izvrše muškarci, jer svak prisvaja pravo da motri na njen rad. Ono što svet oprašta muškarcu, ne oprašta ženi. Takav položaj — da mora biti uvek na straži — traži veliku potrošnju živčane snage.

U boljim društvenim prilikama žene će da rade u javnosti i politici. Kada one dobiju slobodu političkog delanja, ne treba misliti da će se svaka žena baviti politikom. Kažu da će naš narodni život propasti ako žene stupe u politički život. U Austriji je 516 poslanika; recimo da bi bila polovina od njih žena. Da li će biti to propast narodnog života?

Neki tvrde da i radi ekonomskog momenta ne smemo siliti ženu u politiku. Sasvim pogrešno. Muškarac, kažu, navikao je na takmičarsku borbu, a žena nije, i kao slabija podleći će muškarcu, a njima će zbog toga biti teško. Dalje tvrde da bi se oštetila radna pijaca, jer muškarac već sada s mukom zarađuje. Lekar tvrdi: mi sami nemamo šta da jedemo, a da dođu još žene i da nam konkurišu, šta posle? Sasvim pogrešno zaključivanje. Ako muškarac izdržava ženu, koja ne može da zaradi, on mora da vodi takmičarsku borbu. Ali ako žena sama zarađuje, neće biti potrebno da muškarac toliko juri za zaradom. Kada muškarcu nije potrebno da se brine za ženu, jer ona privređuje sama, njemu je položaj olakšan. Žena može svuda da radi, povećavala bi

imetak, postala bi samostalnija i time bi supruga rasteretila. Vidimo da u Americi primaju iseljenike bez obzira na pol, jer se ne boje konkurencije žena.

Iza svega ovoga naime se krije ono staro uverenje da žena mora živeti za muškarca. Ali žena treba da živi sama radi sebe kao što živi muškarac samo radi sebe. Kada oni sklope brak, žive zajedno i ta veza je prava, tada žive oni jedan za drugog, i svesni su ne samo toga kako treba da srede vlastiti život, nego i toga kako treba da bude sređen javni život.

Želim da uverim sve da današnja civilizacija i naš stepen razvoja traže radi opšte koristi da žena postane ravna muškarcu u svim granama, izuzev onih koje određuje pol. Ubeđen sam da takvu ravnopravnost traži kako porodični tako i javni život.

Muškarcima rad u javnom životu donosi mnoge radosti, koje žene ne poznaju. Muškarac može da zadovolji svoju čežnju po časti, jer mu to dozvoljava njegov položaj; da li žena, koja nema javan položaj ne sme da ima takve i slične nagone? Ako joj to odričemo, time slabimo naročiti deo njenih duševnih sposobnosti. Isključenje iz javnoga života oduzima ženi mnoga i najviša osećanja, a ipak neprestano naglašavamo da je ona osećajno biće u najvišem stepenu.

Javan život budi energiju i jača volju. Ovim dobrim osobinama javnoga života koristiće se i žena. Naravno, da javni život ima i slabe strane, ali radi toga ne smemo gurati ženu iz njega. Naša reč je: javni život mora postati bolji, treba da ga usavršavamo, a ne da ga zatvaramo pred ženama.

Našim čitaocima

„Ženski pokret" je strašno zakasnio. Mesecima nije mogao da izađe, pošto nismo bili u stanju da skupimo od pretplate toliko sredstava da platimo štampanje lista. Znamo da mnogi naši pretplatnici stoga nisu u poslednje vreme ispunjavali svoje obaveze prema listu, što je neredovno izlazio. Ali treba da se pitamo, zašto je izlazio tako isprekidano? Stoga što je izostajalo redovno plaćanje — to je bio prvi povod, a posledica je bilo neredovno izlaženje. U težim momentima moramo da priznamo taj fakt, našle su se uvek ličnosti koje su obećavale da će redovno pomagati listu; ali kada ih je napustilo prvo oduševljenje, zaboravile su na svoja obećanja. Mi ne apelujemo na neka sentimentalna osećanja da se pomaže, nego apelujemo na svest naših žena da se sete dužnosti prema onima koji se već godinama bore za prava žene i brane ih kadgod preti opasnost da se ona poruše. Ako je svest naših žena još tako malo razvijena da ne vide šta se oko njih zbiva, da ne osećaju poniženje kome je žena izložena zato što nema ravnopravnosti, posle naravno ne pomaže nikakav apel. Mi imamo tako veliki broj žena sa visokim i najvišim kvalifikacijama koje može dati današnje školovanje. Ali, na žalost, moramo da konstatujemo da je baš među njima veliki broj potpuno inertnih i sebičnih — sve što znaju brižljivo čuvaju samo za svoj materijalni opstanak, i ne osećaju da treba na neki način da se odužе društvu koje im je omogućilo da postignu obrazovanje. Ova činjenica, o kojoj se tako često raspravljala među samim intelektualkama, među onima naime koje rade ali na drugi način u javnom životu i time otplaćuju svoj dug zajednici, zaprepašćuje i dokazuje da je većina još veoma daleko od toga da pravilno shvati etički zadatak svakog pojedinca. Zato je krug žena koji teži da ispuni svoju čovečansku dužnost, pa bilo i najneznatnijim doprinosom, veoma mali. Ne bi bilo nikakvo čudo da i te žene jednom klonu i da napuste borbu koju su do sada vodile, i ostave žene baš danas kada se sa svih strana osporava ženama najvažnije pravo, pravo na rad i zaradu bez odbrandbenih sredstava, to jest bez odgovarajućih organizacija i lista. Nije ni pravedno ni lepo samo uživati plodove napora drugih — svi moramo raditi, svak po svojim moćima, za stvar koja nam je zajednička.

Apelujemo na svest naših žena.

Alijansa Ženskih pokreta

Prva žena u Jugoslaviji — član Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu

Prilikom izbora gđe Ivane Brlić-Mažuranić za člana Jugoslovenske akademije, „Ženski pokret" u Beogradu uputio je gospođi sledeće pismo:

Poštovana Gospođo,

Mnogo nas je obradovala vest da je 13 maja legija „besmrtnika" dobila jednog novog člana — prvu ženu.

Не знамо је ли то био случај или је то намерно тако учињено, тек десило се то у месецу мају, у доба које је по својој лепоти, благости и ведрини равно оном највреднијем и најузвишенијем што човечанство има у мајци.

Иако се у широком културном свету последњих деценија поклања много пажње култу материнства, материнство ипак није још добило своје социјално признање. А мала, заостала Југославија дала је баш тих дана са свога највишег научног форума признање жени.

Наша радост је двострука: преко Вас, Госпођо, који сте успели да огрејете стотине и стотине малишана својим префињеним естетским пером и дубоким етичким осећањем рекли сте не само хрватској и југословенској, већ и свој деци широкога света, шта једна југословенска мати мисли и осећа. Успели сте да извучете из прадавних давнина оно што је у нама велико и лепо, а што, на жалост, врло често дрема. Можда је судбина нас Југословена да увек поново сањамо дуги сан Краљевића Марка. И онда се дешава, да и нама одраслима као и деци долази Малик Тинтилинић, да нас прене и да нам каже да још није све изгубљено.

Захвални смо Вам што сте из дубине тешке, заплетене словенске душе извукли зрачак и пружили га свету.

Хвала Вам, што сте као Хрватица и кћи некадашњег претседника Југословенске академије жив документат нашег народног јединства. Особито смо срећне што је баш та Југословенска академија којој је велики југословенски апостол, владика Штросмајер, још пре седам деценија дао своје широко словенско срце и мисли, прва увела жену у круг својих сарадника.

Београдски „Женски покрет" жели да се искра „мајке Тинтилинићеве" и свих оних који траже истину, распламти и разлети и далеко ван граница Југославије и ожари својом светлошћу старо и младо.

Молимо Вас, Госпођо ,да примите наше срдачне поздраве.

Прва жена — начелник у Државној административној служби

Г-ђа *Малвина Гогић* именована је за вршиоца дужности начелника четвртог одељења, то јест Одељења за наставу у Министарству просвете.

Нека нам гђа Гогић опрости што јој јавно — ма да је „јавност" око нашег листа веома мала — изражавамо своје најискреније честитке, јер добро знамо да она не воли никакво истицање њене личности. Ипак све свесне феминисткиње толико су се обрадовале њеном именовању на тако важан положај, да бисмо учинили велику грешку да прећутимо овај факт. Што нас највише радује јесте чињеница да је она дошла на ово место само и чисто само својим преданим стручним радом у школи и министарству. Никаква протекција, никакви обзири на онакве или оваквe везе — као што се то тако често дешава — нису утицали при њеном постављењу за начелника. Властита вредност ју је подигла на један између највиших положаја у нашој државној администрацији. Стога нам је она светао пример како треба жене да освајају важна места.

Овом приликом желимо само да гђа Гогић, физички не клоне под теретом који је примила са положајем, јер духовно је тако чврста да је у савесном вршењу дужности неће моћи поколебати ништа, ни рад, нити било какви утицаји. Уједно желимо да нам остане и даље у нашим феминистичким стварима искрен пријатељ и саветодавац, као што нам је била до сада увек.

Алојзија Штеби

Удате жене у државној и самоуправној служби за своја права

Уредбама из године 1934 и 1935, којима су били осетно смањени лични и породични додаци на скупоћу, највише су биле погођене удате жене у државној и самоуправној служби, и следствено томе њине породице. Када је краљевска влада са важношћу од 1 октобра т. г. вратила један део одузетих додатака, удате жене нашле су се побуђене да покрену акцију да им се исправе све досада учињене неправде. Из круга поштанских службеница дошла је побуда за за-

једничку акцију свих жена у државној и самоуправној служби, и побуда да акцију води „Женски покрет". Агилности гђе Јанати из Београда треба захвалити што је дошла већ у свима већим центрима — Београд, Загреб, Скопље — до изражаја воља да се ради истрајно на томе да се више не гази начело "за једнак рад — једнака награда." Надамо се да ће у најкраће време доћи до акције и у мањим местима, да се што једнодушније покаже воља удатих жена у државној и самоуправној служби. На састанку у Београду, који је био 18 новембра т. г., а истог дана су били добро посећени састанци још у Загребу и Скопљу, била је примљена следећа резолуција:

„Краљевска влада је са 1 октобром т. г. делимично вратила додатак на скупоћу државним службеницима, који је био одузет године 1934 и 1935. То сматрамо као почетак испуњавања обећања које је она дала у више махова да ће, чим се побољша финансијско стање, узети у претрес питање повећања принадлежности државних службеника.

Повећање које је ступило на снагу 1 октобра спроведено је само за један део државних службеника, а и за њ у недовољној мери, јер принадлежности већег дела не достижу егзистенчни минимум, а потпуно су искључене од овог побољшања удате жене у државној и самоуправној служби. Уредбом из године 1935 биле су удатим женама, тако рећи, преполовљене принадлежности, и то тако да су у нижим положајним групама учињена већа смањења, дакле економски слабији су били јаче погођени — што је све био ужасан моралан и материјалан удар за њих и њине породице. Смањење принадлежности сматрале су као понижење њине радне способности и спреме, и као непризнавање да се њини напори за савесно вршење дужности према држави и народу не цене исто толико као што се цени рад осталих службеника, пошто се вредност рада изражава до извесне мере у висини принадлежности. У материјалном погледу је смањење снизило њин и њиних породица животни стандард на такав степен да више нису биле у стању да живе на начин пристојан државном службенику. Смањење принадлежности их је приморало да се више хигијенских станова, да отпусте кућне помоћнице, да за исхрану и одело троше минимално; последице тако скученог живота су телесна неотпорност и морална клонулост, што се мора осетити и у раду. А опасна „штедња" — да се тако изразимо — морала се учинити и на начин чије последице ће бити најосетљивије за државу и народ: у рушењу брачног живота и ограничењу броја деце, јер издржавање више деце далеко надмашује финансијске могућности тих породица. Стање удатих државних и самоуправних службеника постаје још неиздржљивије, јер су у текућој години поскупиле животне намирнице просечно за 30%, и стога ће се спуштати животни стандард још на ниже.

Тиме што се за удате жене у државној и самоуправној служби није исправила кривица, учињена ранијих година, такође се руши једно од најважнијих начела у целокупној привреди, а то је да једнак рад изискује и једнаку награду. За све мушкарце који раде за зараду — у банкама, индустриским и трговачким предузећима, државној и самоуправној служби — важи то начело и не пита се да ли они поред једне зараде примају још две, три и више, да ли поседују личну имовину они сами, или њине жене, — само за удате државне и самоуправне службенице су све ове околности меродавне, и ради њих се погазило начело „за једнак рад — једнака награда". Плата је еквивалент за уложени труд на послу, и стога треба да важи ово начело у потпуности за све и без изузетка.

На основу горе изложених разлога тражимо: да се удатим женама у државној и самоуправној служби врате у целости принадлежности који су примале пре доношења уредаба о смањењу личних и породичних додатака."

Naša žena in pionirji tiskovne kulture)*

Politični in javni delavci se dolgo niso zavedali pomena žene v narodu in v dolgih desetletnjih slovenske publicistike zaman iščemo sledu, da tvorijo slovenski narod tudi žene. Pač pa je že pred 400 leti videl našo ženo stari Trubar. V Trubarjev dobi je vsekakor bil najmočnejši izraz kulturnega zavedanja verska zavest, zanimanje za reformacijski pokret, za tiskano knjigo in tudi za socialne potrebe. Protestantski reformatorji so v svoji gorečnosti pritegnili tudi ženo. Da so takrat naše prednice živele z duhom časa, da so dejansko in tudi uspešno posegale v kulturni boj ter so se pri tem zavedale tudi humanitarnega poslanstva nam priča Trubar sam. L. 1567 je dal Slovencem poslovenjene „Svetiga Pavla listuve" in jih posvetil „Svojim v Kristusu dra-

*) Predavanje gospe Pavle Hočevarjeve ob priliki razstave slovenske ženske književnosti, ki jo je priredilo v septembru Splošno žensko društvo v Ljubljani pod geslom „Teden slovenske ženske knjige".

gim ženam, sestram, šćeram in vsem bogoljubnim pripadnikom našega slovenskega jezika..." V posvetilu utemeljuje Trubar, zakaj je posvetil to knjigo baš ženam, vdovam in mladenkam. ki prebivajo v kneževinah Kranjski, Spodnještajerski, Koroški, grofiji Goriški itd.: „ker sem občutil in zvedel, da imate po vseh gradovih, dvorih in hišah svetopisemske in druge pobožne knjige v nemškem in slovenskem jeziku, ki jih ne puščate, kakor nekateri, da se neprebrane praše po klopeh, marveč ste iz njih čitajoč in pojoč pripravljale svoje ljube otroke, družino in mnoge podložnike k stari zveličavni veri... in k pravem razumevanju katekizma. Tudi so se nekatere izmed Vas, doma z Avstriskega, Zgornještajerskega in Tirolskega, iz njih naučile slovenščine in navadile druge branja v tem jeziku." Dalje priznava Trubar v posvetilu ženam zaslugo pri njegovi vrnitvi v domovino in za uvedbo protestantske službe božje, „ki ste jo pridne, z navdušenjem in veseljem, celo preganjane, obiskovale od daleč in ob velikih stroških, zapuščale veliko gospodinjstvo in morale skrbeti za prenočišče". Dalje hvali Trubar v posvetilu slovenske žene, da „ste se krščansko iskazale ne samo do nas cerkvenih služabnikov ob naših stiskah in preganjanjih, marveč ste tudi uredile in vzdrževale z zvesto pomočjo in denarjem podporne blagajne in skrinje, tako da so se poleg siromakov naše cerkve in vere preskrbovali in vzdrževali v težavah, starosti in boleznih in umiranju tudi tuji preganjani kristjani in pridigarji celo tisti, ki so zoper našo vero".

Ali niso te besede jasna slika široko razmahnjenega duhovnega in socialnega dela naše žene v 16. stoletju! Da je imel ta ženski pokret mnogo nasprotnikov že takrat in da so imeli težko stališče tudi njegovi zagovorniki, pričajo naslednje besede Trubarjeve: „Obrekovavci pa in brezbožni, lažnivi kričači bodo zopet znova ob vinu in na svojih prižnicah zagnali krik in vik, ker v tem pisanju javno hvalim darove božje v Vas, drugim v zgled in posnemanje.... in ker posvećem to knjigo ženam". Nič čudnega; nasprotniki protestantskega pokreta so bili pač predstavniki tiste oblasti in duševnosti, ki je videla v vsaki samostojno misleči ali po udejstvovanju stremeči ženi čarovnico in zaveznico hudobnega duha. Kadarkoli mislimo na književne zasluge Trubarja, se ga moramo — da govorim z današnjim izrazom — s priznanjem in hvaležnostjo spominjati tudi kot prvega našega feminista, kot prvega in dolgo, dolgo edinega, ki je s tiskano besedo javno priznal ženine zasluge pri kulturnem in socialnem delu.

Pavla Hočevar

Конференција чешких парламентарки у Београду

Осмог маја приредио је Југословенски женски савез у свечаној дворани Кола српских сестара у Београду конференцију у част чешких парламентарки — сенаторке гђе Пламинкове. гђе Земинове и др. Тумлирове, народних посланика.

(С наше стране поздравиле су гошће, претседница Ј. ж. с. гђа Лепосава Петковић, потпредседница Кола с. с. гђа Перса Продановић, претседница У. о. ж. гђа Каснар-Карапић и претседница Женског покрета гђа Милена Атанацковић).

На конференцији говорила је гђа Пламинкова о *чехословачкој жени пред законом*, гђа Земинова о *жени у политици*, а гђа др. Тумлирова о *жени сељанки*.

Гђа Пламинкова је већ добро позната нашој средини. Још за балканског рата била је у нашим странама као болничарка, а од ослобођења наовамо, није било ниједне шире политичке чешко-југословенске или феминистичке манифестације у нашој земљи на којој није гђа Пламинкова узела видног учешћа.

Бујна по темпераменту, спремала се од најмлађих дана да својим здравим инстинктом, озбиљним радом и снажном концепцијом постепено освоји једну позицију за другом.

Прожета јаким патриотизмом пробијала се од места до места тражећи свагда ново поље и нову могућност рада. Од учитељице доспела је до сенатора, кроз разне одборе стигла је и до финансијског као и до одбора за спољне послове тих најважнијих одбора унутарње и спољне политике. И свагде је њен свагда једнако жив дух много користио.

Овог пута гђа Пламинкова нам је приказала положај чехословачке жене пред законом. Доносимо извод из њеног реферата.

„Правни положај жене у Чехословачкој још увек није дефинитивно уређен. Преузет је аустријски грађански закон од 1811 (и у Аустрији врло мало измењен), али су према чехословачком уставу анулирани закони који се противе једнакости мушкараца и жена.

1924 проведена је новелизација тог закона, али како су чешке жене биле врло незадовољне с њим, Народни женски савез поднео је влади предлог који је требало да одговара данашњем схватању, држећи се при томе принципа, да су права и дужности супружника иста, да супружници споразумно треба да решавају о заједничком стану, породичном имену, заступању породице

пред властима и начину управљања иметком супружника.

Закон треба да разазнаје власништво једног и заједничко имање оба супружника.

Рад жене у домаћинству има исту вредност као и рад другог супружника изван куће.

Тај предлог, који је израдила сама гђа Пламинкова био је тема небројених саветовања у свима заинтересованим институцијама, а суперревизиона комисија обећала је да ће извршити исправке у предлогу.

Године 1931 изашао је с малим изменама елаборат те комисије.

На питање Лиге народа о статуту жена у Чехословачкој, Влада је одговорила да у погледу на потпуну равноправност мушкараца и жена у свима гранама породичног права у чехословачком законодавству за сада није могуће мислити, као ни на реформу породичног права, које би жену апсолутно изједначило с мужем. (Жене су, разуме се, протестовале против оваквог предлога).

Првог априла предложила је влада предлог, али без измене породичног права.

Међутим, чешке феминисткиње су срећне што у својој средини имају напредних мужева и на највишим положајима, који деле њихово мишљење. Гђа Пламинкова цитира речи једног свог колеге сенатора који се слаже с тим да данашњи закон заиста не одговара духу времена, да је патријархалан и писан тако, као да је заиста мушкарац бољи, а жена гора него што су то у ствари.

Још мисли да ће се морати узети у обзир све примедбе жена, да коначно победи вековна чешка демократска традиција. На женама је сад каже гђа Пламинкова, да интензивним радом докажу члановима комисије да грађански закон може и мора увести потпуну равноправност жена, ако жели да се држи правне праксе и устава.

Даље је гђа Пламинкова говорила, како чехословачки закон иначе регулише живот жена.

Сваки је студиј приступачан данас жени. Приступачни су јој све слободне професије. У јавној служби раде жене под истим условима као и мушкарци. У политици има жена сва активна и пасивна права. Тако барем пред законом. Али гђа Пламинкова подвлачи, како написани закон не значи још и његово стварно примењивање у пракси. Он је тек прва етапа у борби за остварање феминистичких идеала којој неминовно следује друга етапа, борба за примену закона у свакодневној животној пракси, — равноправност каква је постојала некад за хуситских времена.

„Треба прихватити од некадање Аустрије све позитивно што је она могла да створи у својој столетној еволуцији, а избацити све што је негативно остало од ње и што се противи и чешком духу и његовој демократској свести", подвлачи гђа Земинова, потпретседник „Бенешове" странке.

Ко жели да види једног народног трибуна, да чује сјајног говорника, демагога у најбољем смислу речи, тај треба да чује гђу Земинову кад говори пред ширим форумом. Трезвена, сконцентрисана у разговору у најужем кругу, постепено све више шири границе тог круга чим се нађе пред већим аудиторијем. Пробија зидове дворане у којој су се овога пута сакупиле готово саме жене, да усталаса свим просторијама парламента и чисто је видимо како прелази по таласима своје живе речи низ Дунав, да у Смедереву успали масу сакупљених мушкараца. У разним варијантама понавља ову Масарикову тезу: „*Политика није зато ту да појединац дође до положаја, до власти, да помоћу ње дође до великог материјалног благостања, чак и до великог богатства, политика треба да је у првоме реду израз дубоког патриотизма — истинске жеље да сваки човек својим радом принесе нешто општем друштвеном и националном прогресу, политика је дужност скопчана с тешком одговорношћу!*"

Гђа Земинова истиче како су се чехословачке жене систематски спремале — заједно с мушкарцима, како за дело ослобођења своје отаџбине, тако и за активан рад у слободној својој самосталној држави.

Двадесет година најозбиљнијег рада претходило је данашњем њиховом успеху.

У почетку своје феминистичке акције доводиле су жене на своје састанке и интелигентне мушкарце, антифеминисте, да чују њихова мишљења о вредности жена уопште, њиховим интелектуалним и радним способностима, како би потиснуле у себи све те евентуалне негативне склоности и способности развиле се у пуноправна бића свесна својих дужности и права. Јер, једино у борби с духовитим а јаким противником, изоштрава се дух и моћ расуђивања, као што се стиче и већи размах снаге а тиме и већа радна способност.

Данашња чехословачка жена може да уђе у све позиве, једино у свештенички и војнички не. Па и то није далеко, нарочито последњи. По закону, свака је жена до педесет година обавезна да за случај рата служи војску (у санитету, збрињавању и смештању пучанства и деце, и тако даље) а постоји и законски предлог по коме би се увео обавезни војни рок за сваку жену од 17 до 30 године.

Чехословачки народ и чехословачка жена су мирољубиви, свим силама залажу се за пацифизам и обрану демократије у свету, но стално им прети опасност од њиховог фашистичког суседа.

И не дај Боже, да једног дана буде озбиљно угрожена судбина чехословачког народа, чехословачка ће жена макар и пушком у руци умети да брани тешко стечену слободу свог народа, као и демократска начела читавог човечанства.

Политика не квари жену, не одводи је од њене интересне сфере, не одбија је од њене породице. Напротив! Жена уноси у политику своје дубоко схватање живота, стеченог искуством у породичном кругу па стога и преноси њену интересну сферу на широко поље јавног рада. Чехословачка која има на 14 милиона својих становника 14 женских посланика, може с поносом да каже, да просперитет народа и државе тиме није нимало страдао. Служећи се примером Чехословачке не би ни друге земље требало да се плаше да уведу жену у политички живот, каже гђа Земинова. Жена која је кроз целу историју, па и за време последњег рата, умела да поднесе сву тежину ситуације, да успешно управља свим приватним и општим пословима за време отсутности мушкараца, могла би још лакше у време мира да сарађује заједно с њим на општем народном послу. Тако чехословачка, а тако и југословенска жена.

Гђа Пламинкова донела је поздраве од чехословачких жена, а гђа Земинова од мушкараца. Сви они једнако верују у снагу и способност југословенске жене, поздрављају њено јунаштво и издржљивост и верују у њену истрајност.

На крају, госпођа подвлачи потребу тесне сарадње између малих народа, а препоручује јединствену и сложну акцију свију синова једног народа (прича о Сватоплуку).

Као последња, узела је реч гђа др. Тумлирова. Док су гђа Пламинкова и гђа Земинова у парламенту од постанка Чехословачке Републике, гђа др. Тумлирова ушла је у њега тек пре две године. Дотле је на том месту била 17 година једна сељанка, мати шесторо деце. Гђа др. Тумлирова поносна је на своју аграрну партију и особито горда на сеоску жену, на њен здрав инстинкт, практично посматрање живота и његових потреба и њену високу свест. У свима стварима социјалног и економског живота, чехословачка сељанка изграђује своје мишљење и преко своје организације (спроведене по свим деловима Чехословачке Републике) шаље предлоге и сугестије и члановима парламента као и члановима Владе.

Претседница Унив. образованих жена у Чехословачкој, инжињер др. Тумлирова јасно и отворено исповеда „*к народу доле, па с народом горе.*" То је пут којим је ишао претседник-ослодилац, који је прешао и садањи претседник Бенеш. И сам сељак по роду, црпе из здраве сељачке срчике сокове што оваплоћују земљу.

Гђа др. Тумлирова, мати двоје деце, (као и њена претходница — сељанка мати од шесторо деце) најбољи су живи доказ, како политика не одбија жену од породице. Она је не одводи од њене праве улоге у животу, већ јој обрнуто помаже да је нађе. А наћи је може једино у пуној слободи развоја и делања.

Својим мирним, убедљивим начином, гђа др. Тумлирова даје најпозитивнији утисак високог интелектуалца који се сав дао у службу народа и онде дејствује с пуно успеха.

Оно што је најважније од свих података, од свег обавештења што над га дадоше чешке госпе, јесте онај непресушни оптимизам што зрачи из сваке њихове речи и из сваког геста. Оптимизам који изазива активност као каква најјача животна инјекција, оптимизам који не познаје застоја, који зна само једно: *напред и само напред.*

„Избришите из свог речника реч *резигнација*, она не сме да постоји у њему, рекоше нам при одласку.

Преживели сте толико тога, толике катастрофе, толике трагедије, преживећете и остале невоље. Радите и спремајте се!"

— Да, ми имамо Масарика, имамо и Бенеша, али и један и други кажу, да не би ни у чему успели да нису имали и да немају подршке у народу. Да није народна воља уједно и њихова воља, и да они нису само експоненти његових жеља и његових интереса.

Ми давно немамо краљева, немамо ни племства, ми имамо *народ и само народ.*

Чешка демократија извире из чешког национализма. Кроз национализам до интернационализма, кроз демократију до пацифизма, то као да им је основно политичко начело. И на тој линији се налазе сви, с десна па на лево. Једна је нит од Хуса до Масарика и Бенеша. Кад један сустане, други је већ ту, спреман да га замени — нит се не прекида. Знају на коме ће „остати царство". Како у широј, тако и ужој политици. Пред свима је једна идеја водиља — чехословачка демократија.

„Још 1924 се у западноевропским политичким круговима није право ни знало за Чехословачку, а данас се усред британског парламента упиру очи у Чехословачку Републику као у једног чувара средње-европског мира, добро је приметила гђа Тумлирова.

Политика њихова носи јаку етичну ноту, помешану са здравим практичним смислом и концепцијом.

Алфа и омега њима су Хус и хуситски покрет, а стални рефрен Масарик и Бенеш.

Чехословаци су окајали своју хуситску катастрофу, испаштали своје моралне пропусте гу-

битком слободе, па сад пошто су је поново задобили, умеју да је чувају и да се за њу боре.

Они су срећнији од нас: после губитка своје државне самосталности сви се нашли под истим притиском, истом кнутом аустро-мађарском. И сви су на својим леђима једнако осетили све негативне изливе те туђинске политике и Чеси и Моравци, као и Словаци па и Русини, — као што су се и сви подједнако користили позитивним продуктима једне, мање више хомогене — западне културе. А наш бедни народ, вековима је био раскидан утицајима разних спољних политичких утицаја, различитих култура и још различитијих цивилизација. Све су оне током нашег историјског живота утиснуле своје позитивне и негативне печате и отиске, стога није никакво чудо и толика хетерогеност у нашем народном менталитету.

Чехословаци су и богатији од нас: имали су у својој средини неколико јаких, религиозно-социјалних реформатора, дубоко националних, а широко хуманих — Хуса, Жишку, Коменског, Масарика. Сви су израсли из саме живе језгре народа, сви су успехи да покрену и поведу за собом огромне масе народа. Отврднули у борби с бројно надмоћнијим противником, успели су да сачувају не само здрав сељачки инстинкт, жељу за самоодржавањем и афирмацијом у животу, него и дубоку веру у победу истине и добра, преко темељног и истрајног рада. То је оно што их држи, што их напред креће.

„Бог не умире, свет не умире, а човек нека се бори," биле су им последње речи.

Воз је излазио из станице.

Novo zakonodavstvo u Čehoslovačkoj

Ова година је у погледу законодавства веома важна за Чехословачку: у априлу је био предложен парламенту и сенату нацрт новог *грађанског законика*, а сада спрема влада нацрт новог *кривичног законика*.

Грађански законик који чека на одобрење парламента је — како каже професор универзитета др. I. Крчмарж — модернизација старог аустријског грађанског законика из године 1811 са свима доцнијим измењама. У Чехословачкој важе данас два грађанска законика, аустријски и мађарски, што смета правилном развијању јавнога права и консолидацији земље. *Породично право* је издвојено из нацрта. При првоме читању нацрта у парламенту и сенату неки говорници су тврдили да породично право стога није у склопу одредаба новога нацрта, што постоје о главним правцима породичног права замашне несуглашице међу члановима владе. С обзиром на те тврдње дао је министар правде, Derer, следећу изјаву: „Морам да нагласим да тежња да се испоље политички мотиви у породичном правцу није никакав грех и да такође није ништа ванредно, пошто су појединe темељне одредбе тог права по свом карактеру политикум и биле су одувек као такве третиране. Да ли ће се узаконити цивилни брак ili конфесионални, да ли ће бити један или други обавезан или само факултативан, на који начин ће бити регулисан развод брака — та питања су свуда у свету политичка питања. Са гледишта политике посматрају та питања како они који траже цивилни брак и његов развод, тако и они који тврде да је нужна потреба да се морају огледати у породичном праву извесне црквене и догматичке тежње. Ако у овоме питању нађемо излаз средње линије, биће и такво решење политичко решење."

Од наследствених држава бивше Аустроугарске Монархије је Чехословачка прва која ће да изврши кодификацију грађанског законика.

Нацрт *кривичног закона* је још у стадију проучавања стручњака. Нас пре свега занима на који начин ће нацрт да реши питање *побачаја*. Пред парламентом је још од ранije мнogo предлога у томе смислу да се побачај *не казни*. Ослобођење побачаја од свакe казне траженo је из здравственихразлога, из етичких, социјалних и еугеничких обзира. Аутори нацрта кривичног закона изјављују да је питање побачаја са казненим последицама или без њих, једно од најтежих питања модернog права и премало искуства постоји да би се могао законодавац сасвим одређено опредeлити за дозволу побачаја, а да би остала такva дозволa без штете за популацијску политику. Стога остаје новi чехословачки кривични закон у погледу третирања вештачког побачаја при досадашњој праксi, то јест *кажњава* се. Своје становиште образложили su аутори закона следећим: проблем побачаја није само проблем кривде или некривде, него треба га посматрати пре свега са здравствено-социјалног гледишта. Зато је потребан наручити закон, који ће да регулише важне стране проблема, као што су, на пример, индикације за дозволу побачаја, начин извршења побачаја, спречавање злоупотреба, i на крају веома важну страну: како обезбедити у погледу здравственом i социјалном сиромашне жене u случају када им се дозволи побачај, да не постану жртве несавесних људи.

По нацрту новог кривичног закона казни се жена, ако је свесно извршила побачај или свесно дозволила да јој то учине други затвором од три месеца до три године; u примеру да је извршила по-

bačaj u velikoj duševnoj depresiji, u koju je zapala zbog bede, ili zbog toga što želi da prikrije vanbračno materinstvo, kazni se zatvorom od jednog do dvanaest meseci. Kazne su predviđene takođe za lica koja svesno daju sredstva za pobačaj, ili na koji drugi način pomažu; kazniće se i onaj koji javno ili tajno preporučuje sredstva i upute za pobačaj; time je, dakle, zabranjeno i kažnjivo javno anonsiranje sredstava za pobačaj.

* * *

U socijalno-političkom zakonodavstvu je u ovoj godini najznačajnije delo priprema *zakona za zaštitu dece i omladine*. Novi zakon obuhvata ceo kompleks javne zaštite dece i omladine, daje joj čvrste pravne i finansijske temelje. Zakon tačno određuje ko je obavezan da snosi troškove zaštite, a za naplatu troškova primile su država i pokrajine izvesnu garanciju.

Dete se prima pod javnu zaštitu ako njegova porodica nije u stanju da se stara za nj niti u zdravstvenom pogledu, niti je sposobna da ga pravilno vaspita. Javna zaštita dece obuhvata takođe savetovališta za majke i decu, zaštitne ustanove, decu u predškolsko doba (pri tome se tretiraju dečja zabavišta pre svega kao socijalne ustanove, a manje kao vaspitne), savetovališta za pozive i zaštitu šegrta. Javna zaštita ukazuje se sirotama, polusirotama, deci neudatih majki, napuštenoj, zanemarenoj, telesno, duševno i moralno abnormalnoj deci, deci roditelja koji rđavo postupaju sa njima, deci čijim ocevima je oduzeta sudskom odlukom očinska vlast, i naposletku deci koja su nedovoljno vaspitana.

Izvršni organi su starateljski sudovi i stručne vlasti. Najviše voćstvo, nadzor, centralnu evidenciju svih potreba, pokriće troškova ima Ministarstvo socijalne politike. U svakoj pokrajini postoji pokrajinski referat za zaštitu dece, kome je pridodat savetodavni organ — pokrajinski savet. U delokrug pokrajinskog referata dolazi jedinstveno sprovođenje rada za zaštitu dece u celoj pokrajini, upravljanje pokrajinskim fondom i staranje za abnormalnu decu. Kao najniži organ fungira u ovom sistemu distriktni referat. Distriktnih referata biće u celoj državi šesnaest, delimično u velikim gradovima, delimično kod nekih srezova.

Alojzija Štebi

Kultura i politika)*

Ovo što ću da izlažem, molim da ne smatrate za predavanje o temi „Kultura i politika". Moja izlaganja su veoma sažeta parafraza jedne činjenice iz opširne teme „Kultura i politika" to jest da su kultura i politika usko spojene. Svi istorijski dokazi i sociološko rasmatranje, dalje uticaj pojedinih velikih umetnika i naučnika na političko zbivanje, na formiranje političkih vođa, a i kulturni nivo političkih vođa i uopšte političara i posledice visine ili nizine toga nivoa na njinu političku usmerenost i političko delanje — sve to je moralo izostati. Ovakva obrada teme ne može se dati za deset minuta.

Kulturu jedne organizovane ljudske zajednice sačinjavaju — u najpotpunijem shvatanju pojma kulture — sve njene duhovne, intelektualne i moralne manifestacije, međusobno vezane tako da daju skladnu celinu. U ovaj sklop, naravno, da ulazi i politički rad zajednice, jer je on projiciranje njenih intelektualni i moralnih snaga i težnji na spoljni svet. Do sada nije uspela ni jedna ljudska zajednica da stvori savršenu skladnost između svih grana svoga kulturnoga rada. Između njih se pojavljuju dileme, trenja, protivrečnosti. Politički rad dolazi n. pr. u opreku sa načelima etike, koje izražavaju naučnici i književnici u svojim delima i koje prihvata većina pripadnika zajednice; ili njena socijalna struktura ne odgovara faktičnoj snazi pojedinih grupacija, koje sačinjavaju određenu zajednicu; ili se potcenjuju duhovni napori i stvaranja u korist materijalnog bogatstva; ili u stepenu čisto civilizacijskog stanja između pojedinih grupa zjapi takav jaz da se zajednica raspada na dva protivnička tabora — takve činjenice razdvajaju kulturu koja bi morala biti celina.

Uprkos tome, što ni jedan narod nije postigao faktično takav stepen kulture koji bi savršeno odgovarao njenom pravom, dubokom pojmu u najširem smislu, mi ipak u svakidašnjem životu upotrebljavamo reč „kultura" — a često i *zlo*upotrebljavamo — da njome označimo jedan mnogo uži obim duhovnih, intelektualnih i moralnih manifestacija. Pri ovakvo smanjenom opsegu imamo obično u vidu religiju, nauku, književnost, likovnu umetnost, arhitekturu, muziku, pa i samoniklost i snagu koje dolaze do izraza u tim oblastima kulturnoga naprezanja naroda, i vrednost, koju imaju dela ovih grana i za druge narode. Stoga govorimo, na primer, o starim Grcima kao o visoko kulturnom narodu, jer su njegove duhovne tvorevine od večite vrednosti, iako su bile postignute u društvenoj strukturi koja je bazirala na ropstvu, jednoj skroz i skroz nekulturnoj ustanovi. Govorimo o visokoj kulturi kod zapadno-evropskih naroda, jer su dali i daju čovečan-

*) Ovo predavanje održano je bilo 23 oktobra t. g. u Ženskom klubu u Beogradu na kulturnom večeru za članove Ženskoga pokreta, koje je bilo priređeno prilikom izložbe beogradskih žena slikara.

stvu takva dela iz nauke, književnosti i likovne umetnosti bez kojih bi bilo ono siromašno, iako znamo da postoji kod ovih naroda politička korupcija, socijalna nepravda, što je u opreci sa istinskom kulturom.

Prvenstveno dakle ocenjujemo kulturu naroda prema njegovim duhovnim emanacijama, koje se mnogo plastičnije odbijaju od ostalih, jer nisu svakodnevna pojava, i stoga se i više zapažaju i ostavljaju dublje tragove. Političke težnje i uređenja su, međutim, svakodnevni doživljaji, koji se menjaju često sferskom brzinom, pa zato ne privlače takvu pažnju kao što je to slučaj kod ostalih kulturnih dela. Ali pri tome — na žalost — zaboravljamo da je i političko delanje deo opšteg kulturnog stanja i da je baš politika svakodnevni dokaz intelektualne sposobnosti naroda za to, u kojoj meri može da apsorbuje vrednosti koje stvara duhovna kultura i da je dokaz visine njegove moralne i etičke kulture, jer ona ga osposobljava da prima sve što istinski vredi, i da odbija sve što je imitacija istine i pravde. Odnos između duhovne kulture i politike sastoji se dakle u tome što nam duhovna kultura pokazuje put u našim težnjama za ostvarenje istine i pravde, svuda i svagda. Kroz vekove se provlači ta težnja i bije se borba za njenu realizaciju i uvek su joj veliki umovi krčili puteve, dodajući već prekaljenim dokazima nove argumente, analogno promenjenim prilikama. Saradnja između neimara duhovnih vrednosti i intelektualne i moralne snage mase jedino je u stanju da stvara nove uslove života. Ovakvo posredno učestvovanje graditelja duhovne kulture u političkom životu je neophodno potrebno, jer oni svojom intuicijom daju smer i cilj, skupljaju i prečišćavaju materijal koji je potreban da se kroz političku borbu stvaraju zdravi i čvrsti temelji života uopšte. Kao svuda, ima i među tim graditeljima pravih i lažnih proroka, i teško narodu kada u nekoj hipnotičnoj zabludi izgubi kontakt sa istinskim kulturnim snagama i povede se za kulturnim šarlatanima.

Stvaraoci duhovne kulture i narod usko su spojeni, iako možda ova veza u normalnim vremenima nije upadljiva površnom posmatraču; reciprocitet davanja i primanja takođe nije možda nigde tako jak kao što je među njima. Za šta književniku njegov dar prikazivanja i analiziranja zapletenih socijalnih odnosa društva, njegov dar psihološkog prodiranja u „prašumu duše", da se poslužim izrazom Turgenjeva, zašta slikaru i vajaru dar da prikažu i lepotu i rugobu života, ako ne mogu slobodno da iskažu svoje misli i osećanja, ako ne nađu na odjek u narodu za koji stvaraju? Samo kada mogu ti graditelji da stvaraju slobodno, da ih ne dele od naroda veštački postavljene barijere, oni su pozitivne snage; ali kada nastupe takve prilike da se njihove sposobnosti zloupotrebljavaju radi zadovoljenja neprekaljenog ukusa publike koja raspolaže novcem, ili kada se demorališu i postanu sluge izvesne političke ideologije, oni postanu štetni za narod, jer svojim postupcima zasipaju živi vrelac koji teče od naroda ka istinskim kulturnim snagama i obratno.

Svedoci smo tragedije, u kojoj nam se prikazuje nasilan prelom između naroda i njegovih duhovnih vođa, u kojoj se tragični zaplet osniva na izopačenju ideja tih vođa i na smišljenom zavođenju naroda proklamiranjem neke sasvim nove samonikle kulture na stranputice lažnog nacionalizma, lažnog patriotizma i lažne kulture. Autori te tragedije postigli su ovaj zaplet time što su ožigosali najpre dela umetnika i naučnika kao dela antinacionalnih elemenata, pobacali ta dela na lomaču, a umetnike i naučnike strpali u tamnice i koncentracione logore, ili ih naterali da napuste izvore svoga stvaranja, otadžbinu. Ovim postupkom razdvojili su narod od stvaraoca duhovnih vrednosti, i time dobili slobodno polje da govore bez protivrečenja i da ponavljaju do iznemoglosti svoju laž da narode Evrope mogu odbraniti od neke fiktivne opasnosti samo njina nova kultura, njini režimi i politički sistemi, koji pretvaraju narod u slepo oruđe. Kada su uspeli da pretvore ovu laž u javnu istinu, kojoj se pokorava, iz slobodne volje ili nasilno, milioni i milioni ljudi, raspleli su svoje niti preko svih kontinenata da spreme imperijalistički pohod, taj pravi cilj njinih mahinacija, koji je počeo u Africi, prešao u Španiju i besni sada u Kini. Ovi počeci imperijalističke najezde treba da dokažu narodima Evrope, koji odbijaju totalitarne režime, da novi proroci sreće bez obzira i cinički prelaze preko svih međunarodnih dogovora i sporazuma, preko svega što se zove pravda i čovečnost, i da su osvojili načelo „rat bez objave rata" da zastraše ceo svet, jer hoće i moraju da postignu cilj, to jest neograničenu vlast šake ljudi nad milionima, koje treba preko duhovnog ropstva pretvoriti u bezličnu masu.

I u ranijim razdobljima istorije događalo se da su svirepo otstranjivane vođe, koji su otvarali narodu oči i učili ga da ima i on prava, i da mu je dužnost da traži ta prava — ali sve što preživljujemo od svetskoga rata naovamo u tome pogledu ne može se uporediti ni sa najgroznijom samoodbranom vlastodržaca nekadašnjih vremena, sa inkvizicijom. Dvadeseto stoleće tek je dalo dokaz kolika zverstva mogu da učine ljudi, koji su uobrazili da su Mesije, i koliko žrtava mora da plati njinu uobraziliju. Ali te svireposti dale su ujedno i najjače dokaze da masa bez duhovnih vođa ne može da se odbrani, da su narodi i pravi kulturni graditelji tako međusobno srasli da njino razdvajanje prouzrokuje najstrašnije tragedije. Ako naše doba nije u stanju da nas probudi, ako nas užasi totalitarnih režima ne ubede da se ne sme i ne može voditi politika koja je lišena kulturnih komponenata, i da istinska kultura propada, kada narodi preziru činjenicu da je

političko delanje izraz svesti o dostojanstvu čoveka, onda smo uistini slepi i gluvi, i ne zaslužujemo bolje sudbine od lomača, tamnica i koncentracionih logora.

O katastrofi koja je zadesila narode pod direktnim totalitarnim režimima, skupljeno i objavljeno je već ogromno mnogo autentičnog materijala. Stoga je prosto nerazumljivo kako se mogu rešiti pojedinci ili cele grupe drugih naroda da bez nužde i sile prihvataju teorije i metode jednog političkog poretka, koji čeka samo zgodan trenutak da bezdušno poruši državu za državom, narod za narodom. Takav proces se može delimično — jedna opširna analiza zahtevala bi više predavanja — protumačiti time, što u mnogim zemljama oprobana odbrana od nasilnika, to jest parlamentarizam i demokratija nije uhvatila još tako dubokog korena da postane tradicija, koja se ne može lako slomiti. Zemlje kao što su Francuska, Engleska, Sjedinjene Države Severne Amerike, u kojima su se borili narodi kroz stoleća za osnovna građanska prava, nisu izložene opasnostima da ih zarobi totalitarni režim, jer ne postoji narod koji ne bi poveo najžešću borbu protivu onoga, koji hoće da mu otme tekovine za koje je taj narod dao živote. U toliko većoj opasnosti su narodi koji su tek na početku izgrađivanja demokratije i njenih ustanova.

Naša zemlja opkoljena je već sa svih strana narodima, u kojima postoje grupacije sa jako razvijenom bolešću koju prouzrokuje bakcil za stvaranje totalitarnih režima. Znamo šta on donosi: uništenje svega, što sačinjava dostojanstvo čoveka, uništenje svake samonikle duhovne kulture, jednostavno brisanje građanskih prava i sloboda, potiskivanje prosvetnoga rada, jer su takvom režimu potrebni samo automati, a što je glavno rat i opet rat. Zato moramo biti na oprezi da se bolest sa ovakvim posledicama ne proširi i preko naših granica. Od nesreće možemo da se odbranimo, ako to istinski hoćemo, i ako učestvuje u odbrani svak koji je iskren pobornik prave kulture i iskren prijatelj naroda. Samo prava kultura može trajno da očuva dostojanstvo čoveka, tog najvećeg dobra koje ima smrtnik i koje sadrži njegovu ličnu slobodu i slobodu naroda, slobodu misli i reči, slobodno stvaranje, kao uslove za podizanje prave kulture koja jedino pretstavlja večitu vrednost naroda. Težište odbrane koju možemo sprovesti mora biti u stvaranju demokratskog političkog poretka, i u tome radu treba da se iskaže saradnja između stvaraoca duhovne kulture i mase, koja će, naoružana saznanjima koje oni pruže, izvojevati borbu.

Svaka borba je rušenje i zidanje, jer je obračun sa postojećim i stvaranje novog. Borba sa ovakvim ciljem ne sme da se izopači u jevtinu kritiku nezadovoljstva, što je samo posao sitnih duša, čije prohteve neće zadovoljiti niko i koji smatraju da je politika oličena u ličnostima, a ne u idejama. Borac mora biti i pravedan i mudar kada ruši, realan i strastven kada postavlja temelje novom. Ovakav stav nije uvek lako postići, jer masa s kojom mora on da radi upravlja se prema naročitim psihološkim zakonima, tako da čak veoma trezven borac teško odoleva toplim zracima odobravanja ili negodovanja, koji izbijaju iz nje. Stoga mnogi iskreni, a premalo otporni, posrednici između mase i cilja, koji treba postići, pokliznu u presudnim momentima, i umesto čiste istine, koja možda i boli, govore ono što joj laska. Borac ne sme da se prilagođava masi, on je mora voditi i dizati. Ivan Cankar kaže o prilagođavanju na jednom mestu svoje satirične crtice „Jubilej", sledeće: „Nikog ne mrzim tako jako kao što mrzim čoveka koji prolazi mirnim licem i otvorenim nosom pored gnoja, i kaže: „Pa ovo nije gnoj! Ovo je korisna stvar, dobro i blagoslov za seljaka". Ne mogu da odgovorim, ali znam da se on prilagodio i da nije više umetnik". Do duše, Cankar tu pre svega cilja na umetnika, ali u jezgru važe njegove reči za svakog koji pokazuje u životu, da se poslužimo još jednim Cankarovim upoređenjem, „da ima umesto hrptenjače elastičnu vrpcu". Treba da kažemo svaku stvar pravim imenom, da li je miris prijatan ili ne, i ne smemo se bojati da ostanemo možda u nekom teškom momentu borbe usamljeni. U pravom borcu mora plamteti večiti oganj oduševljenja, i dizati ga mora nepokolebljiva vera „da istina pobeđuje", kao što je dokazao Masarik svojim životom da je ova njegova deviza najsigurniji put ka pobedi.

Setimo se samo kakvu borbu su morali izdržati u svoje vreme umetnici, kada su krenuli sa izglađene staze romantičnih idila života i „hepi enda" na novi put realnog posmatranja. Patentirane patriote i rodoljubivi čistunci bacali su na njih anateme, ali pobornici istine i novih smerova u književnosti i umetnosti nisu se hteli prilagoditi ukusu samozvanih čuvara, nego su hrabno produžili i realizmom i naturalizmom i ekspresionizmom, i pobedili su, i time obogatili naše saznanje o životu i prokrčili puteve za novo, još dublje poznavanje svega, što je u čoveku i oko njega.

Stvaranje kulture i političko delanje, grane jednog i istog stremljenja čovečanstva, podležu i istim zakonima, da mogu da se razvijaju, ili da propadnu. Zakon slobode je najglavniji uslov za njihovo rašćenje, tiranstvo ih upropašćuje. Političko delanje mora da aktivira sve dobre i zdrave snage naroda, ako hoće da postigne pravi demokratski poredak, a to delanje moraju podzidavati stvaraoci duhovne kulture koji treba da nam daju, po rečima Masarika, „velike ideje i moraju da rasplamte u nama jaka osećanja i težnje".

Alojzija Štebi

Pravo glasa za žene u Bugarskoj

Bugarske žene dobile su u ovoj godini pravo glasa za opštinske i skupštinske izbore, ali, na žalost, sa izvesnim, značajnim načelnim ograničenjima. One su naime dobile samo aktivno pravo glasa, to jest da mogu birati, a ne mogu da budu izabrane. Drugo ograničenje je u tome što imaju za opštinske izbore ovo okrnjeno pravo glasa samo *udate majke*, a za skupštinske izbore učinjen je taj „napredak" da imaju pravo glasa *žene, koje su bile ili su venčane žene* — dakle i udovice i raspuštenice — i ako nemaju dece.

Ova načelna ograničenja, to jest odricanje pasivnog prava glasa i privilegisane žene-birači, poriče dakle ženama sposobnost da mogu aktivno sarađivati u državnim i samoupravnim pitanjima; kada se poriče ženama ova sposobnost, logično bi bilo da im se ne prizna ni ona da su u stanju da izaberu takve ličnosti koje će uistini iskreno zastupati interese naroda; jer onaj ko ne ume da samostalno presudi šta treba da se radi, naravno ne može da izabere ličnosti, koje treba da određuju pravac političkog i socijalnog života zemlje. Zakonodavac je sigurno bio ubeđen da bugarske žene još nisu postigle takav stepen političke i socijalne uviđavnosti, da bi mogle u opštinskim većima i skupštini značajno uticati na rešenja raznih pitanja, i stoga im je odredio samo ulogu poslušnog glasačkog kadra. Drugo ograničenje — izuzetak neudatih žena iz kruga birača i davanje „privilegija" veoma sumnjive vrednosti udatim ženama — može da se protumači na dva načina: ili da zakonodavac strahuje od ekonomski samostalnih žena, kojima ekonomska nezavisnost daje i veću duhovnu samostalnost, i stoga je smatrao da se one ne bi mogle tako lako ubaciti u redove poslušnog ženskog kadra birača, ili smatra da vrednost udatih žena sa ili bez dece daleko nadmašuje vrednost ekonomski i socijalno nezavisnih žena za narod i državu. Prvo gledište zapravo znači veliko priznanje intelektualnim i manuelnim radnicima, i stoga ih ne treba da bude stid što su izbačene iz biračkih krugova, ali ako je bilo merodavno drugo gledište, onda znači nepriznanje iako samo aktivnog prava glasa, da je bio zakonodavac veoma konservativnih pogleda na važnost rada, ma ko ga vršio, za napredak naroda.

Izborni zakon koji daje ženama aktivno pravo glasa za skupštinu, zanimljiv je po ostalim svojim odredbama, jer će skupština, koja će biti izabrana verovatno u januaru iduće godine, biti sasvim nov tip parlamentarnog zastupništva. U tome parlamentu neće biti ni jedne političke partije, nego samo 160 poslanika, jer je i dalje zabranjena u Bugarskoj svaka političko-partijska delatnost. Zemlja je podeljena na 160 izbornih okruga, i svak kogod misli da je pozvan da bude narodni pretstavnik, može se kandidovati, ako ispuni zakonske propise i plaća taksu u visini 500 leva. Svaki „pozvani" sme da se kandiduje samo u jednom izbornom okrugu, i niko drugi, sem njega samog, ne sme za nj agitovati. Izabran će biti onaj kandidat, koji dobije većinu glasova, a ta većina može iznositi samo jedan glas.

Kako će raditi vlada sa skupštinom, u kojoj nema političko-partijskog opredeljenja, to je veoma interesantno pitanje. Od 160 poslanika može svak da donese sobom svoja naročita gledišta na pojedina pitanja, i stoga postoji bojazan da će parlament biti pretvoren u govorničku tribinu. Ako se pak desi da se izvestan broj poslanika složi na jedno gledište i da se radi toga udruži u neku parlamentarnu skupinu, time bi bio učinjen korak ka stvaranju političkih grupacija, a to je zakonom zabranjeno. Najverovatnije je još što će nova skupština imati samo značaj savetodavnog tela i neće joj biti dozvoljeno da direktno utiče na rešenja, kao što je slučaj u opštinskim većima koja su bila izabrana proletos.

Alojzija Štebi

„Statut" žene pred Društvom naroda

U jednom izveštaju sekretarijata Društva naroda od 13 septembra t. g. spomenuto je da je pitanje „Statuta" žene bilo prvi put na dnevnome redu skupštine Društva naroda godine 1935 kada je bio iznet pred njome ugovor, sklopljen 26 decembra 1933 godine u Montevideu između deset država Južne Amerike sa sledećim tekstom: „Države koje sklapaju ovaj ugovor saglasne su da njegova ratifikacija povlači jednaka prava za muškarce i žene na svima teritorijama koje podležu njinom sudstvu". Skupština Društva naroda je tada, godine 1935, najpre podelila sva pitanja koja se odnose na ravnopravnost između muškaraca i žene na pitanja, za koje je proglasila Internacionalni biro rada jedino kompetentnim da ih rešava, i na politički i pravni statut žene, koji spada u delokrug samog Društva naroda. Pitanja iz političkog i pravnog statuta žene — tako je rešila tada skupština Društva naroda — „šalju se vladama da kažu svoje mišljenje o merama, koje bi moglo Društvo naroda u toj stvari preduzeti". Takođe je bilo zaključeno da se pozovu i internacionalne ženske organizacije da pošalju svoje

мишљење Друштву народа. Седам интернационалних женских организација које су заступљене у заједничком одбору са седиштем у Лондону (Интернационални женски савез, Интернационална феминистичка алијанса, Интернационална лига жена за мир и слободу, Интернационални женски савез за међународну слогу, Интернационални савез жена за борбу против алкохолизма, Социјални и политички савез Свете Јованке, Интернационала за једнака права и Интернационални савез жена правника) састависле су комитет са задатком да за време овогодишњег заседања Друштва народа ради на придобијању разних делегација влада за повољно решење питања статута, и да их убеди да су жене целога света сложне у погледу захтева, изложених у статуту.

Претрес статута је био отказан првој комисији Друштва народа, и поменути комитет је развио живу делатност међу члановима комисије. Такође је тај комитет извештавао 90 новинарских агенција о свему што се дешавало на расправама у погледу статута.

Комитет интернационалних женских организација покушавао је најпре да прва комисија прими следећи предлог: да се сазове дипломатска конференција са задатком да изради нацрт уговора о равноправности. Но када се комитет уверио да овај предлог нема изгледа да буде примљен, закључио је да поднесе првој комисији следеће захтеве:

1) Да Савет Друштва народа наименује одбор стручњака-правника са подједнаким бројем мушких и женских чланова.

2) Одбор стручњака-правника треба да ради у најужем контакту са интернационалним женским организацијама, да изради програм свога рада и да проучи статут жене на свима континентима, свих раса и вероисповести.

3) Техничка страна рада треба да се повери интернационалним телима стручњака као што су Интернационални биро рада, Институт за интернационално право у Брислу, Интернационални институт за кодификацију приватног права у Риму и Интернационални биро за изједначење казненог права.

Поред израде ових предлога, комитет интернационалних женских организација је успео да његову делегацију прими овогодишњи претседник скупштине Друштва народа, Ага Кан. Претседнику је делегација изложила стање политичког, грађанског и приватног права жена, потребу правца у васпитању за победу идеје мира, положај жене у породици и положај урођеничких жена у колонијама и мандатским земљама.

Расправе у првој комисији Друштва народа су биле веома живе и гледишта појединих претставника влада су била много повољнија за жене но што је био то случај још пре неколико година. Од делегата који су се нарочито заузимали за нашу ствар треба пре свега истаћи потпретседника комисије, г. Пелла, и г-ђу Керстин Хеселгрин из шведске владине делегације, која је била референт. Треба подвући да су се изјаснили за начело равноправности скоро сви делегати, само су била подељена мишљења у погледу питања: да ли је умесан интернационални уговор или не.

Резултат расправа у првој комисији огледа се у резолуцији, коју је она примила 25 септембра, а скупштина 30 септембра. Нарочито су важне следеће тачке резолуције, из којих се види да је комисија прихватила предлоге комитета интернационалних женских организација:

Скупштина Друштва народа

1) Прима к знању материјал који је скупио генерални секретар сходно одлуци скупштине од 27 септембра 1935 год., и који се односи на правни „Статут" жене, нарочито на њен политички и грађански положај.

2) Констатује да општи развој права показује тенденцу ка равноправности полова.

3) Скупштина сматра да су потребна опширна испитивања у погледу правног положаја жене у законодавству разних земаља и испитивања о начину његове примене. Сматра да је објављивање ових испитивања пожељно.

4) Скупштина се позива на свој закључак од 27 септембра 1935 год. којим је изјавила „да питање услова за рад спада, како за мушкарце тако и за жене, у делокруг интернационалне организације рада", и да је у истом закључку изразила жељу „... да интернационална организација рада испита оне стране проблема за које је надлежна, а то је питање равноправности полова у законодавству рада, и да у првом реду испита законе, који праве разлику на штету женину права на рад".

5) Пошто се сада интернационална организација рада бави овим питањима, скупштина одређује да се она неће бавити у својим испитивањима питањима која спадају у делокруг те организације.

6) Испитивање неће да обухвати држављанство жене, јер базира на закључцима које је по томе питању већ примила.

7) Пожељно је да се испитивање осталих делова целога комплекса питања повери одговарајућим научним органима са упутствима, на који начин да раде ови органи у свему што веће повезаности у раду.

8) Што се тиче приватног права, Друштво народа има свој орган „Интернационални институт за изједначење приватног права", који има све услове да проучи и упореди законодавства; за остале стране питања пожељно је да одговарајући стручни органи изврше испитивања.

9) Оснивање мањег одбора стручњака у коме ће бити заступљена оба пола, пожељно је; овај одбор имао би задатак да тачно одреди опсег потребних испитивања и да утврди поделу рада међу разне научне органе. Одбор треба да је са научним органима у што ужем додиру за све време рада. Он мора да прегледа целокупан материјал и мора одлучити о његовом коначном облику и његовој конач-

noj sadržini s obzirom na izradu jednog opširnog pregleda. Taj pregled treba da se priključi dokumentima Društva naroda.

10) Neka se prizna pravo odboru da stupi u kontakt sa internacionalnim ženskim organizacijama, da ih pozove na saradnju u svakom obliku koji nađe za shodan.

11) Stoga skupština moli Savet Društva naroda da konstituiše odbor stručnjaka, u kome će biti zastupana oba pola. Nada se da će taj odbor uživati onu potporu koja mu je potrebna da sprovede ovu odluku shodno njenoj svrsi.

Prema ovim zaključcima vidi se, dakle, da će se statutom žene baviti internacionalna organizacija rada i naročiti odbor stručnjaka pri Društvu naroda prema podeli celoga kompleksa pitanja na dva dela: žena kao radna snaga i ženin položaj kao građanke.

Četvrta komisija Društva naroda je zatim odobrila kredit od 25.000 švajcarskih franaka za rad odbora stručnjaka za ispitivanje pravnog položaja žene. Vredno je još napomenuti reči g. Politisa, pretsednika prve komisije, koji je izjavio: „Osvajanje ove rezolucije znači uspeh uopšte za žene, a posebno još za ženske organizacije, koji su postigle svojom predanošću i istrajnošću".

L. C. A. van Eeghen,
glavni sekretar Internacionalnog ženskog saveza

Rezolucije sa konferencije u Ciriху

Na studijskoj konferenciji Internacionalne feminističke alijanse u Ciriху, koja je održana u martu t. g. primljene se sledeće rezolucije:

Мир

Konferencija izjavljuje:

da je održanje mira u interesu svih naroda na svetu;

da svako internacionalno uređenje koje teži obezbeđenju mira, mora biti osnovano na internacionalnoj sigurnosti i mora obuhvatiti sistem kolektivne bezbednosti;

da je Društvo naroda učinilo tek prvi korak u tome pravcu, a nije još pobedilo nacionalni egoizam; stoga su potrebni novi napori za uspeh;

da želja da se postigne univerzalnost, koja će uspeti da organizuje pravu kolektivnu bezbednost, ne sme porušiti niti oslabiti načela Društva naroda, čija reforma se mora izvesti samo u cilju pojačanja njegove delatnosti;

javno mišljenje mora energičnije utицati na vlade, kako bi se iskoristile sve mogućnosti, koje pruža pakt Društva naroda za smanjenje internacionalne napetosti kada prети opasnost novog rata;

naoružanje je samo trenutan i varljiv lek protiv kризе i bespослice; stoga se vlade moле da upotrebe sve mere koje je predložila internacionalna organizacija rada za borbu protiv ovoga zla.

Право гласа за жене

Pretstavnice zemalja, u kojima žene imaju pravo glasa, izložile su načine borbe kojima se može postići politička ravnopravnost i upoznale su konferenciju sa rezultatima na pravnom, socijalnom i ekonomskom polju, koji su plod političke ravnopravnosti.

Konferencija zato poziva žene iz zemalja bez prava glasa za žene da od izloženih metoda upotrebe one koji su se pokazali kao uspešni i za njine zemlje su prikladni, i poziva ih da istrаju u borbi do potpunog uspeha.

Рад жена

Verna načelu nepobitnog prava koje ima svaka udata i neudata žena, da se spрema i vrši profesionalni rad, da za nju važe isti uslovi za rad kao za muškarca, konferencija konstatuje:

I. svaka zajednica trpi gubitak zbog isključenja žena sa odgovornih mesta, kako u manuelnom tako i u intelektualnom radu;

II. da žene gube u materijalnom i moralnom pogledu radi ograničenja na plaćeni rad;

III. da niske naknice žena nisu dovoljne ni za normalni nivo života, a da njina niska nadnica utiče na još jače smanjenje nadnica uopšte;

IV. da se odузimanjem posla ženi i davanjem istog muškarcu ne može rašiti nezaposlenost, već se time samo maskira;

V. da je posledica isključenja udatih žena od nagrađenog rada, da žena koja radi gubi svaku ekonomsku sigurnost;

VI. potrebno je jačati profesionalne organizacije, kako na nacionalnom, tako i na internacionalnom terenu.

Konferencija izjavljuje:

I. a) da sve škole, koleđi, univerzitети i ostale prosvetne ustanove moraju biti pod istim uslovima otvorene ženama, kao što važe za muškarce, i da oba pola moraju podjednako uče-

ствовати у наставном особљу и морају примати једнаке дипломе;

б) да мора бити стручна спрема за трговину, занат, вештине и т. д. доступна под истим условима женама и мушкарцима и да морају добивати исте дипломе;

в) да се мора вежбање за позив за оба пола усавршавати и бити приступачно под истим условима мушкарцима и женама;

II. све могућности за рад, сва виша и одговорна места морају бити доступна удатим и неудатим женама под истим условима како с обзиром на награду тако и с обзиром на напредовање као за мушкарце;

III. потребно је да све жене које зарађују, активно раде у стручним организацијама, за заједничке интересе свих чланова дотичне струке, са подједнаким правима и одговорностима као и њини радни другови; да одржавају у заједничким организацијама потребан међусобни контакт како би што јаче привукле организацији женске чланове и утицале да се признају њини посебни интереси;

IV. да се код омладине оба пола и у јавности спроводи пропаганда најбољим погодним методама за сваку земљу.

Пепељуге од заната

Како је питање о уређењу радног односа домаће послуге код нас још увек у стадију „студирања" (или можда заборава), биће занимљиво да упозоримо на неке примере из страних земаља. Наравно да ми не можемо копирати оно што постоји у томе погледу у земљама са другојачом социјалном структуром и са другојачим схватањем социјалне одговорности заједнице, али нам могу тући примери дати потстрека за што боље решење тога питања код нас. Но, није довољна само добра воља код меродавних фактора да се законом обезбеди домаћа послуга од искоришћавања и понижавајућег опхођења, још више је потребна активност саме домаће послуге: да се чврсто организује. Чврста организација је једино у стању да постигне што боље законске одредбе, и само чврста организација моћи ће спровести правилно примењивање одредаба, што је још много важније.

Следећи подаци били су објављени у органу Интернационалне феминистичке алијансе, „Jus Sufraggi".

Белгијски женски лист „Једнакост" објављује текст нацрта закона који су поднеле гђе Спак, сенатор и друге о регулисању питања домаће послуге. Тражи се начин да се подигне углед и обезбеде у сваком погледу прилике ових Пепељуга од заната. Закон се односи на часове рада, на прилике рада и плате, отпуштање из службе или напуштање и т. д., како то сигурно већ постоји у служби паметних и поштених послодаваца, а како је у мало земаља законски то утврђено. — Норвешка влада је предузела да организује курсеве за домаћинство у целој земљи, али више за корист данашње домаћице него за образовање девојака за домаће послове као професије.

„The Labour Woman", орган британских жена које припадају социјалистичкој странци, доноси чланак о организацији домаћих радница у Данској, где је још године 1899 створен синдикат домаће послуге. Овај синдикат има један конструктиван програм који се оснива на потреби истинског стручног образовања и на социјалном подизању чланова. 1906 је отворена у Копенхагену школа са бесплатним шестомечним курсом и двомесечним течајевима за напредније ученице. Школарина је веома ниска. Школа се брзо развила и сада је једна независна установа којом управља одбор од три претставника синдиката, од по једног претставника Данског женског друштва, општине и министарства трговине, јер држава даје помоћ. У школу се примају девојчице изнад 16 година. Школа има пансион, перионицу, ресторан и радњу где се продају конзерве, колачи и т. д. Синдикат, наравно, поред одржавања школе, има и тај задатак да брани интересе својих чланова. Успело му је да закључи колективни уговор за своје чланове са државом, општином и неким приватним послодавцима. У почетку су чланови били само жене, али у последње време примљени су у чланство и мушкарци. Синдикат је установио стандард целога рада у који улази осмочасовни радни дан за раднике који живе у кући где раде или изван ње; даље су фиксирана награда за прекобројне часове рада, слободно време — једно после подне сваке недеље — а свака друга недеља је потпуно слободна.

„The Labour Woman" закључује чланак овако: „Тешкоће организовања домаћих радника су велике, али је сигурно дошло време да се приступи решењу овог проблема професије, у којој су жене запослене у огромном броју. Чини се да нема неког другог решења него отприлике оваквог као што смо га изнели. Главно је организација, главно је спрема, а чини се илузорно надати се да ће послодавци бити васпитани тако да учине услове битно боље докле год не буду имали пред собом организоване и спремне жене.

Stodođišnjica jednog ženskog univerziteta

U junskom broju organa Internacionalne feminističke Alijanse „Jus suffragii" g-đa Corbett-Ashby, pretsednica Alijanse, napisala je svoje utiske sa proslave stogodišnjice ženskog univerziteta uvaroši Mount Nolyoke u državi Massachusetts Sjedinjenih Država Severne Amerike. Prilikom ove proslave g-đa Corbett-Ashby bila je promovisana na tome univerzitetu za doktora prava „Honoris causa".

Iz izveštaja o proslavi donosimo sledeće zanimljive podatke:

Na proslavi je učestvovalo 1000 studentkinja koje su sada na univerzitetu i 2000 svršenih đaka, koji su došli iz raznih krajeva sveta da odaju poštu svojoj „Alma Mater" i rektoru g-đi Dr. Mary Wooley. Na svečanost je došla takođe g-đa Perkins, ministar rada u Sjedinjenim Državama. Ona je održala govor i istakla potrebu za novim duhom u državnoj administraciji, u čemu se traži saradnja obrazovanih žena. Rektor, g-đa Dr. Wooley je govorila o doprinosu toga univerziteta za internacionalno zbližење, jer sa njega je otišlo na stotine svršenih đaka u razne kontinente sveta.

Svečanoj akademiji je prisustvovalo 45 rektora američkih univerziteta kao i izaslanici univerziteta od Oxforda do Japana. G-đa Corbett-Ashby bila je izaslanik univerziteta u Cambridgu, gde je ona studirala, a ujedno je zastupala i Internacionalnu feminističku alijansu. U svome govoru — bila je prvi govornik — najpre je konstatovala jednu žalosnu činjenicu, koja se odnosi na univerzitet koji proslavlja stogodišnjicu, a to je da su se našli izdajice tradicije ovog univerziteta, 15 muškaraca i 3 žene, koji su umesto sadašnjeg rektora žene izabrali za rektora jednog sasvim nepoznatog muškarca, jer se g-đa Wooley povlači. Za 100 godina upravljale su ovim univerzitetom uvek samo žene. Dalje je govorila o udelu žena u javnom životu i prikazala kao značajne reprezentante takvog rada mnoge žene, između ostalih i g-đu Plaminkovu, senatora i g-đu Brunschvicg. Zatim se osvrnula na internacionalni politički položaj i iz sveg srca molila američke žene da ostanu verne sebi i da pomognu onima koji su i pored pretnja fašista i nacional-socijalista sačuvali poverenje u sposobnosti žene i svesni su usluga koje čine žene celokupnosti. — G-đa Gildersleeve, dekan njujoršokg univerziteta govorila je o doprinosu žena nauci i naučnom istraživanju, a ministar Sayers je govorio o ženama i miru.

Vredno je napomenuti da je rektor g-đa Dr. Wooley udvostručila broj studentkinja, i skoro udesetostručila dotacije. Povodom njenog povlačenja i izbora muškarca, društvo „Equal Rights" (Jednaka prava) je najopširnije protestovalo. Društvo pita: „Da li su se žene zato obrazovale da dođu do ove mrtve tačke". Dalje poziva žene da moraju biti budno na straži pred opasnošću, kojoj se izlažemo nepriznavanjem ženinog truda i napora.

Finansijska snaga američkih žena

Zvanični organ američkog saveza Rotary klubova „The Rotarian" donosi zanimljive podatke o udelu i uticaju američkih žena na finansijski kapital u Sjedinjenim Državama Severne Amerike. Autor članka razlikuje najpre visinu kapitala koji su uložile žene u američkim novčanim zavodima. Svih ulagača je 14 miliona sa preko 10 milijardi dolara kapitala. Od ove sume pripada 30% isključivo ženama, a 40% je zajedničko vlasništvo muškaraca i žena, pa prema tome žene raspolažu sa 70% uloženog kapitala ili sa 7 milijardi dolara. Ako uporedimo ovu svotu — kaže autor članka — sa kapitalom, kojim su raspolagale Amerikanke pre 50 godina, pa čak i pre 10 godina, vidimo ogroman porast kapitala kojim one raspolažu.

Kao vlasnici akcija uspešno se takmiče žene sa muškarcima. Prema najnovijim podacima poseduju Amerikanke za približno 20 milijardi dolara akcija. Sociološka ispitivanja investicija, izvršena u preko 40 velikih gradova, utvrdila su da žene imaju 43% akcija, što čini 25 do 30% od ukupnog akcijskog kapitala. U nekim akcijskim društvima, pre svega u „Društvu američkog telefona i telegrafa", žene imaju veću akcija. Ogroman udeo imaju Amerikanke u društvima za osiguranje života. Njima pripadaju najmanje 4/5 od jedne stotine milijarde, koja je uložena u polisama za osiguranje života. U godini 1936 isplaćena je ženama jedna milijarda od osiguranih svota.

Kada govorimo o američkim milionarima i milijarderima, ne smemo da mislimo isključivo na muškarce. Prema prijavama za porez na prihod konstatovano je da postoji oko tri hiljade žena — milionara sa vlastitim posedom. Godine 1929 žene su sačinjavale jednu petinu milionara, danas se ovaj broj udvostručio, tako da dolaze na pet milionara muškaraca dve žene milionarke. Ovaj preokret je došao u vreme velike krize. 400 žena raspolaže kapitalom od preko tri miliona dolara. One nisu možda — kao što bi se moglo misliti — udovice velikih bogataša, niti su udate za propale plemiće, lovce bogatih miraždžika, nego su samostalni pre-

duzimači, ili udate za muškarce preduzimače, tako da njini kapitali ostaju u zemlji.

Dakle, autor članka iznosi sledeće podatke: po popisu stanovništva iz godine 1930 je u Sjedinjenim Državama Severne Amerike skoro 11 miliona žena u raznim zvanjima, što čini natpolovičnu većinu od svih zaposlenih. Od ovih 11 miliona, pola miliona žena ima samostalan poziv: lekarke, advokati, učiteljice i nastavnice svih tipova škola. U pedagoškim zvanjima učestvuju žene i muškarci skoro na ravne delove. Prosečno žene sa samostalnim pozivom zarade godišnje po 1.200 dolara, sve ukupno primaju dakle dve milijarde dolara. Ostalih 9 i po miliona zaposlenih žena su službenici u trgovinama, fabrikama, kućama itd. Njinu zaradu je teško pravilno proceniti, a sigurno iznosi po 500 dolara godišnje, što čini ukupno oko sedam milijardi dolara godišnje.

Zatim se autor članka osvrće još na novac, koji izdaju žene kao domaćice. U Sjedinjenim Državama Severne Amerike prosečno se troši godišnje 70 milijardi dolara za potrebe domaćinstva, i od ove svote troše žene same ili za svoje porodice oko 80%.

Na osnovu izloženih činjenica autor članka tvrdi da Amerikanke postaju pravi finansiski diktatori, i da je stvarno stanje američkog života veoma slično nekadašnjem matrijarhatu u starom Egiptu samo sa razlikom što Amerikanke imaju, zbog svoga ogromnog udela u privrednom životu mnogo jači uticaj — ili će ga dobiti — na što su ga imale žene na prestolu u Egiptu za vreme Ptolomejaca. Možda nije više daleko vreme, zaključuje autor, kada će žene veoma jako uticati na industriju čelika, petroleja, eksploziva, i kada će iskoristiti svoj uticaj u naročito ženskom pacifističkom smislu. Već se opažaju prve klice specifične ženske privredne organizacije, kao što je npr. pokret g-đe Curtis, koja poziva žene „da zaštite svoje investicije protivu nekih čudnovatih poduhvata muškaraca kao i protivu izvesnih mahinacija, koje se pojavljuju u nekim legislativnim telima".

Beleške

DELEGAT JUGOSLOVENSKOG ŽENSKOG SAVEZA NA POGREBU MASARIKA. Jugoslovenski ženski sivez zastupala je na pogrebnim svečanostima Masarika potpretsednica J. ž. s. g-đa Milena Atanacković. Uoči dana Masarikovog pogreba Čehoslovački ženski savez je priredio komemoraciju, na kojoj je najpre senator g-đa Plaminkova ocrtala život i rad Masarikov i izložila njegovo veliko razumevanje za ženski pokret, kome je uvek ukazivao svesrdnu pomoć. Zatim je g-đa Atanacković u ime naših žena odala poštu velikom borcu Masariku, koji je svojom besprimernom moralnom hrabrošću i svojom nepokolebljivom verom u pobedu istine učinio ogromne usluge za napredak nacionalne borbe, koju su vodili Hrvati i Srbi u bivšoj Austro-Ugarskoj Monarhiji i nemilosrdno raskrinkao mahinacije ove nekadašnje velike sile protivu male Kraljevine Srbije. — Sva naša ženska udruženja su prilikom smrti Masarika izrazila svoje saučešće zvaničnim pretstavnicima Čehoslovačke Republike, Savezu žena u Čehoslovačkoj i Masarikovoj porodici.

JEDNA 40-GODIŠNJICA. Godine 1897, dakle pre 40 godina, izašao je u Trstu prvi slovenački ženski časopis „Slovenka". Prvi urednik je bila poznata slovenačka književnica Marica Nadliškova-Bartolova, koja je ove godine proslavila 70-godišnjicu života. O pravcu prvog slovenačkog časopisa kaže g-đa Paula Hočevar u članku „Kako smo Slovenke dobile prvi ženski list" („Jutro" od 13 septembra t. g.) sledeće: „Zaslugom urednika Marice Nadliškove-Bartolove nije bio naš prvi ženski list neki bukvar za početnike, nego ženski list u pravom smislu. Kada je Ivanka Klemenčičeva posle tri godine primila uredništvo „Slovenke", mogla je lako podići nasledstvo Marice Bartolove na stepen odlične ženske revije. „Slovenka" je bio napredan, savremen ženski list. Pored književnosti tu se raspravljalo o različitim socijalnim i ženskim pitanjima, i to otvoreno, borbeno u duhu moderne feminističke ideologije. Ovaj list je probudio mnogo mladih ženskih snaga za aktivan rad ili pisanjem ili u organizacijama".

NOVI „ŽENSKI POKRETI" osnovani su ove godine u Novom Sadu, Somboru i Vršcu, a u Nišu je sastavljen osnivački odbor, koji će u najkraće vreme da sazove osnivačku skupštinu Ženskog pokreta. Svima novim Pokretima želimo mnogo pravog uspeha u radu.

ČLANICE „ŽENSKOGA POKRETA" U BEOGRADU su učestvovale 26 septembra na osnivačkoj skupštini „Ženskog pokreta" u Somboru, i to g-đe Vera Kićevac i Olga Josipović. G-đa Vera Kićevac je održala tom prilikom predavanje o ciljevima ženskoga pokreta. Skupštini u Somboru je takođe prisustvovala članica novosadskog „Ženskog pokreta" g-đa Lani i pozdravila skupštinu. — 14 novembra je više članica beogradskog „Ženskog pokreta" posetilo novo osnovani Pokret u Vršcu. Tu je opet g-đa Vera Kićevac održala predavanje o svima pitanjima, za čije rešenje se zalažu žene, okupljene u feminističkim organizacijama svih zemalja i ujedinjene u Internacionalnoj alijansi.

IZLOŽBA RADOVA ŽENA SLIKARA je bila od 17 do 24 oktobra u prostorijama „Ženskoga kluba" u Beogradu. Izložba je organizovana na pobudu omladinske sekcije beogradskog „Ženskog pokreta". Izložile su gospođe: Vukanović, Marinković, Valić, Petrović Jelisaveta, Čadžević, Bešević, Čohadžić, B. Đorđević, Antić, R. Đorđević, Lučev, Pavlović, D. Jovanović, G. Jovanović, Živanović, Ronaj, Matić. Radove primenjene umetnosti su izložile g-đe Ružička i Bogdanović. Izložba je bila cele nedelje dana veoma obilno posećena, i radost naše omladinske sekcije je bila velika, što je njina zamisao tako lepo uspela. 23 oktobra je bilo priređeno, u okviru izložbe, kulturno veče i za izvedbu njegovu omladinska sekcija se mnogo potrudila. Na ovoj priredbi su učestvovali: Štebi Alojzija kratkim predavanjem o „Kulturi i politici", g-đa Zora Simić-Milovanović lepo je prikazala stare srpske slikarke, književnica Jelena Bilbija je odlično i temperamentno interpretirala svoju priču o sudbini vanbračne majke i njenog deteta, i na kraju su članice omladinske sekcije potpomognute od studenata prikazale odlomak iz drame američkog pisca Šoa „Zakopajte mrtve".

INTERVENCIJE „ŽENSKOG POKRETA" u BEOGRADU. Gospodinu ministru finansija Ženski pokret je predao pretstavku u početku septembra, kada se čulo u javnosti da kraljevska vlada sprema povišenje prinadležnosti državnih službenika, u kojoj se zalaže za to da se prilikom regulisanja vrate udatim ženama, državnim službenicima, dodaci na skupoću. Za sada intervencija nije imala uspeha, i zato je potrebno da se produži ova akcija. — Ministarstvu prosvete predata je pretstavka, u kojoj se traži da naimenuje za šefa otseka za domaćičke škole i tečajeve ženu. U svojoj pretstavci se Ženski pokret poziva na mnoge ranije intervencije ženskih društava iz Slovenije, koja stalno traže da na to mesto dođe stručno spremna žena, koja ima teorijsko znanje i praktično iskustvo. Takođe je u Ministarstvu prosvete učinjena intervencija da se naimenuje za direktora Pete ženske realne gimnazije u Beogradu žena. Prema dobivenim utiscima, nadamo se da će Ministarstvo prosvete udovoljiti našim opravdanim zahtevima. — U Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja izvršena je intervencija u tome smislu, da ministarstvo ne odobri predlog upravnog odbora Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu, koji predlaže da se činovnice te institucije i njenih pojedinih okružnih ureda otpuste ili penzionišu, ako sklope brak. Čudnovato je da uprani odbor ove ustanove predlaže takve drakonske mere protivu žena, kada ima u članstvu ogroman broj žena.

REORGANIZACIJA MINISTARSTVA PROSVETE. Na osnovu čl. 43 finansijskog zakona za tekuću budžetsku godinu propisana je nova uredba o uređenju Ministarstva prosvete. Prema njoj se ministarstvo deli na pet odeljenja, i to: I. Opšte odeljenje; II. Odeljenje za srednje škole; III Odeljenje za narodne škole; IV. Odeljenje za nastavu; V. Odeljenje za narodno prosvećivanje. Odeljenja su podeljena na otseke, i opšte odeljenje ima sledeće otseke: administrativni, za visoke škole i naučne ustanove, umetnost i književnost, zadužbinski, tehnički, računsko-ekonomski, otsek za kulturne veze sa inostranstvom, za prosvetnu propagandu i prosvetnu statistiku. Odeljenje za srednje škole ima tri otseka, i to: personalni otsek za srednje i učiteljske škole, personalni otsek za građanske škole i verski otsek. Odeljenje za narodne škole ima tri otseka: personalni, administrativni i pravni. Odeljenje za nastavu ima šest otseka, i to: za naučne ustanove, za nastavu u učiteljskim školama, za nastavu u srednjim školama, za nastavu u građanskim školama, za nastavu u narodnim školama i otsek za telesno vaspitanje. Odeljenje za narodno prosvećivanje ima dva otseka: za domaćičke škole i za prosvećivanje naroda van škole. — Za vršioca dužnosti načelnika IV odeljenja, tj. odeljenja za nastavu naimenovana je g-đa *Gogić Malvina*.

GRAĐANSKA PRAVA ŽENA U FRANCUSKOJ. Kao što je poznato u Francuskoj važi još Napoleonov građanski zakonik, takozvani „Code Napoleon", koji sadrži veoma teške odredbe s obzirom na slobodu žene. Sada je francuski senat primio zakon o građanskoj sposobnosti udate žene, koji treba da omili neke odredbe Napoleonovog zakonika. Na žalost, senat je uneo u dobar zakonski nacrt mnoge rđave izmene. Pozitivni dobitak novoga nacrta je za udate žene sledeći: u buduće će udate žene imati pravo sklapanja ugovora, pravo da vode parnicu, da otvore račun u bankama, da dobiju putne isprave bez muževljevog pristanka, koji je sveden na čistu formalnost. Ali muž je ostao i dalje glava porodice, on bira mesto boravljenja i ima pravo da zabrani svojoj ženi da vrši poziv. Doduše, nacrt daje ženi pravo da može tražiti od suda, da mu se ova prava uskrate ako se vidi njegova namera za zloupotrebom. Skupština još nije primila nacrt zakona sa izmenama koje predlaže senat, i francuske žene se nadaju da će svojom propagandom uspeti, da nesavremene izmene budu odbačene, ali to znači novo odlaganje i novo čekanje.

OSIGURANJE ZA STAROST U ENGLESKOJ. U poslaničkom domu Engleske raspravlja se o nacrtu novog zakona za osnguranje starosti. Nacrt dozvoljava muškarcima osiguranje po kome bi dobili starostnu rentu do 400 funti godišnje, a ženama samo osiguranje za starostnu rentu do 250 funti godišnje. Kada se pomisli na porodične obaveze tolikih žena, na teškoće koje imaju one da zadrže zaposlenje kada pređu u zrele godine i na male mogućnosti da uštede za stare dane, onda se ova nepravda još jače ističe. Iako su žene u Engleskoj birači, na žalost, nisu još naučile da energično brane svoje interese. One dosta pasivno primaju ovo potcenjivanje. U tome se ispoljuje atavizam koji je rezultat njine vekovne zavisnosti.

ŽENE U NEMAČKOJ. List „The Nation", koji izlazi u Sjedinjenim Državama Severne Amerike donosi zanimljive podatke iz Nemačke. Postavlja pitanje: Kakav je sada položaj žene u zemlji nacional-socijalističke filozofije, koja „vraća"

ženu „ognjištu" da bi sprečila nezaposlenost? Jula 1936 god. je bilo za 1,200.000 radenica više nego januara 1933 god. kada je došao Hitler na vlast. 31% od ukupnog broja radnika u Nemačkoj su žene, dakle je postotak žena radenica viši no što je u Engleskoj, Sjedinjenim Državama i Francuskoj, a nezaposlenost je veća kod muškaraca nego kod žena. Razlog je vrlo prost. Žene se nisu vratile ognjištu, već se samo njin položaj pogoršao. One su oterane sa boljih mesta i njine plate su za 40% do 50% manje od plata muškaraca. Poslodavci su se obratili ovom rezervoaru jevtine radne snage, a vlada se ne protivi tome, jer na drugi način ne može konkurisati drugim zemljama u produkciji oružja i ostalog ratnog materijala. Više no ikad je žena i radenica i služavka. Porodični prihodi su tako mali da žene mogu hraniti svoju porodicu samo krompirom, kupusom i margarinom. Život je s obzirom na nadnice vrlo skup. U članku se citiraju razni protesti žena. Jedna nacional--socijalistička novinarka piše: „Žene su danas potpuno potčinjene muškarcima". U jednom apelu Hitleru veli se: „Svesne žene koje pripadaju nacional-socijalističkoj partiji gorko žale što ih je „patriotizam" doveo dotle da učine muškarce jedinim gospodarom sudbine naroda" i „Kina, Japan, Turska mnogo su naprednije od nas u pogledu žene".

SPOMENIK REVOLUCIONARKI. 30 oktobra otkriven je u Hvalima kod Praga spomenik poznatoj „babuški ruske revolucije" Jekaterini Breško-Breškovskaji. Pri otkrivanju spomenika govorili su pretsednik čehoslovačkog senata Dr. Soukup, senatorka Plaminkova i profesor Arhangelskij kao njen nekadašnji saradnik. Jekaterina Breško-Breškovskaja napisala je i za naš list nekoliko članaka.

PRVA ŽENA-MINISTAR U INDIJI. G-đa Vijai Laksh Pandit postala je ministar za narodno zdravlje u jednoj između najvećih indijskih država „United Provinces". Ona pripada takozvanoj kongresnoj partiji, koju vodi Ghandi.

ALBANIJA. Kralj Zogu je potpisao dekret kojim se zabranjuje ženama u Albaniji da pokrivaju lice. Posle žena u Turskoj i albanske muslimanke prestale su da nose tako vidan znak svoje potčinjenosti, koji čak Koran ne propisuje. A kod nas?

OMLADINA. Razvoj omladinskih udruženja je jedan od najmarkantnijih pojava posleratnog doba. Omladinska udruženja imaju veoma različite ciljeve, ona su sportska, za ekskurzije, razonodu itd., ali po duhu drugarstva, koje ih vezuje, čine vezu sa drugim omladinskim udruženjima preko granica i time rade za mir. Prošle godine je omladina održala svoj svetski kongres u Ženevi, gde je i sedište odbora svetskog udruženja omladine. Odbor je u stalnoj vezi sa omladniskim grupama, od kojih su neke veoma aktivne. Tako je kanadska grupa pripremila nacrt zakona o miru i kolektivnoj akciji za njegovo održanje, radila je za reformu vaspitanja, proučila je pitanje nezaposlenosti i bavila se drugim problemima koji se tiču direktno nje. Ženska omladina takođe već više godina veoma živo radi: 1929 god. manifestovala je u Berlinu prilikom kongresa Internacionalne feminističke alijanse. Na doslednjoj studijskoj konferenciji Alijanse u Cirihu, u martu t. g., priređena je velika omladinska manifestacija, na kojoj su učestvovale omladinke iz raznih zemalja. Mitingu je pretsedavala Švajcarkinja ,omladinka Sulzer. Švajcarska omladinska grupa uputila je izvršnom odboru Internacionalne alijanse predlog da se i pri Alijansi organizuje omladinska sekcija.

Молимо

пошаљите

дужну

претплату

за

Женски

покрет!

Штампарија „Привредник", Живојина Д. Благојевића, Кнез Михаилова бр. 3, Београд -- Телефон: 21-450.